

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
Hoitotieteen laitos

Vuosi 2010

Väitöskirjat

KORHONEN TEIJA. Lapsen terveen kehityksen ja mielenterveyden edistäminen aikuispsykiatriassa hoitotyössä. Hoitajien näkökulmia. (eng.kielinen)

LAITILA MINNA. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa.

SUTINEN TIINA. Hoitomalli äitiys- ja lastenneuvolassa asioivien päihteitä käyttävien naisten hoitotyöhön.

TENGVALL ERJA. Leikkaus- ja anestesiahoitajan ammatillinen pätevyys. Kyselytutkimus leikkaus- ja anestesiahoitajille, anestesiologeille ja kirurgeille.

YLINEN EEVA-RIITTA. Potilaan kivun arviointi ja hoito lääkkeettömän kolonoskopian aikana. (eng.kielinen)

Lisensiaattitutkielmat

Pro gradu –tutkielmat

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

HAKALA-EWING RAIJA. Hoitohenkilöstön työyhteisötaidot erikoissairaanhoidossa.

HIRVELÄ IRMELI. Hoitotyön naisjohtajien johtamistoiminta ja urakehitys erikoissairaanhoidossa.

IHALAINEN PIRJO. Pitkäaikainen kipu lasten elämässä. Lastenreumaa sairastavien kokemuksia.

IKONEN TOVE. Ikääntyneiden potilaiden perusterveydenhuollon palvelukokonaisuudet ja toimintakyvyn arviointi ennen pitkäaikaishoitoon sijoittumista –retrospektiivinen asiakirja-analyysi.

KUUSISAARI-BERGSTRÖM MAARIT. Sairaanhoitajan ammatin imago, helsinkiläisten abiturienttien mielikuvia sairaanhoitajan työstä.

LAUKKANEN MAARIT. Mielen hoito on mielekästä työtä. Psykiatrisen hoitohenkilöstön työtyytyväisyystutkimus.

LOPONEN MAIJA. Hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutukset. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus aikavälillä 2000 – 2008 julkaistuihin tutkimuksiin moniulotteisen johtamisen näkökulmasta.

SAINIO TARJA. Hoitohenkilökunnan työajankäyttö terveystieteiden poliklinikalla.

SALMINEN SARI. Hoitohenkilöstön työajan käyttö potilasohjaukseen ja yhteydenottoihin erikoissairaanhoidossa.

PÄÄKKÖNEN ULLA. Ikääntyvät sairaanhoitajat – miten he arvioivat toimintaympäristöään?

WILSKMAN MAIJA. Työajan yhteys hoitohenkilöstön terveyteen – systemaattinen kirjallisuuskatsaus.

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

ASIKAINEN JAANA. Varhaisen puuttumisen toteutuminen elintapaohjauksessa: työmenetelmän arviointia ehkäistäessä tyypin 2 diabetesta.

HEIKKINEN TARJA. Maahanmuuttajanuoren osallistuminen terveystiedon oppitunnilla – 9. luokkalaisten nuorten kokemuksia kulttuurisesta kontekstista käsin tarkasteltuna.

HYYTÄINEN SATU. Terveyttä edistävä dialogi potilasohjauksessa.

JESTOLA EIJA. Kouluterveydenhoitajan ja kodin välinen yhteistyö – lapsen ja nuoren terveysopimisen tukiverkosto.

KRAFT-OKSALA PIA. Terveyttä edistävä elämäntapaohjaus ryhmässä. Kysely valtimotautipotilaiden Tulppa-avokuntoutusohjelman toimintaedellytysten toteutumisesta perusterveydenhuollossa.

KÄHKÖNEN ANNIINA. Pitkäaikaishoidossa olevien potilaiden kuntoutumista edistävä hoitotyö jatkokuntoutusosastolla.

LEPISTÖ MARJO. Äitien kuvauksia sairaalan imetysohjausryhmästä.

LIUKKA MARI. Perusterveydenhuollon hoitajien asenteet masennukseen ja sen hoitoon.

LÄNGSTRÖM HEIDI. Alakouluikäisten lasten liikunta.

MATVEINEN MARI. Periaatteista toimintaan. Terveiden edistäminen terveydenhuollon ammattihenkilöiden työssä.

PÖNTIÖ INGA. Mielenterveyden edistämisen käytännöt lukioissa.

RISSANEN ANU. Hoitajana Lapinlahden sairaalassa 1950-1970 luvuilla.

SAVOLAINEN KATARIINA. Vanhempien osallisuus lasten suun terveyden edistämässä.

VEDENKANNAS-MÄKI MARJATTA. Hoitajien näkemyksiä varhaisesta puuttumisesta perheväkivaltaan: haastattelututkimus.

VOUTILAINEN ANNE. Voimavaralähtöinen potilasohjaus. Kuvauksia terveysneuvonnan toteutumisesta perusterveydenhuollossa.

VÄÄNÄNEN ARJA. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Hoitosuosituksen käyttöönoton kuvaus.

Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

AURA ANNAMARI. Asiantuntijuus bioanalytikkokoulutuksessa Analyysi bioanalytikkokoulutusten opetussuunnitelmista.

ERONEN KATJA. Hoidon ja huolenpidon työssä oppimisen ohjaus – lähihoitajaopiskelijoiden näkökulma.

FRIIS AILA. Perhevalmennuksen käytänteet Suomessa: Terveystieteiden näkökulma.

HEIKKILÄ PIETARI. Lähihoitajaopiskelijoiden hoitamiseen liittyvien taitojen osaaminen opiskelijoiden arvioimana.

HEISKANEN SANNA. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon koulutus Kuopiossa 1965-1994.

HOVILAINEN-KILPINEN TUULA. Hoitotyön opettajien kokemuksia sairaanhoitajaopiskelijan ammattitaidon arvioinnista hoitamisen perustaitojen harjoittelujaksolla.

HUJANEN TAIJA. Sydämen vajaatoimintaa sairastavan potilaan itsehoitoon toteutuminen ja terveyteen liittyvä elämänlaatu.

IIRE PAULA. Gerontologinen hoitotyö sairaanhoitajakoulutuksessa – analyysi ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmista.

JYRKINEN HELI. Perioperatiivisen hoitotyön lisäkoulutuksen arvioita – haastattelututkimus sairaanhoitajille.

JÄPPINEN PÄIVI. Hammashoitohenkilökunnan imetysnäkökulmat.

KINNUNEN ANU. Vanhempien näkemyksiä alle kouluikäisten neurologista kuntoutusta ja ohjausta saavan lapsen kuntoutuksesta sekä heidän osallisuudestaan siihen.

KORHONEN REIJA. Päiväkirurginen ohjaus: empiirisiä esimerkkejä opinnäytetöistä.

MYLLYRINNE KRISTIINA. Ensiavun ja terveystiedon kouluttajan elvytyskoulutus ja -taidot.

PITKÄNEN MINNA. Peliongelmaisten hoito Suomessa – työntekijöiden haastattelu.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

KORHONEN TEIJA. Lapsen terveen kehityksen ja mielenterveyden edistäminen aikuispsykiatriassa hoitotyössä. Hoitajien näkökulmia.

Väitöskirja, 100 sivua

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja professori Anna-Maija Pietilä

Tammikuu 2010

Tausta ja tarkoitus: Suurella osalla aikuispsykiatrisessa hoidossa olevista asiakkaista on alaikäisiä lapsia. Vanhempien mielenterveysongelmat koskettavat monin tavoin perheiden elämää ja voivat vaarantaa lasten tervettä kehitystä sekä mielenterveyttä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata preventiivisen lapsikeskeisen perhetyön toteutumista aikuispsykiatrisessa hoitotyössä hoitajien näkökulmasta. Preventiivisen lapsikeskeisen perhetyön lähtökohtana on lapsen terveen kehityksen ja mielenterveyden edistäminen perheessä, jossa vanhemmalla on mielenterveysongelma.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimuksen kohderyhmän (N=608) muodostivat sairaanhoitajat (n=370) ja mielenterveyshoitajat (n=236) jotka työskentelivät aikuispsykiatrisilla poliklinikoilla (17) ja osastoilla (28) viidessä Suomen yliopistosairaalassa. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella huhti-touko- ja elo-lokakuussa 2005. Tutkimukseen osallistui 310 hoitajaa, joista 72 % (n=222) oli sairaanhoitajia (vastausprosentti 60) ja 28% (n=88) mielenterveyshoitajia (vastausprosentti 36). Aineisto analysoitiin khiin neliötestillä, Mann-Whitney U-testillä ja Kruskal-Wallis testillä, jonka merkitseviä tuloksia tarkasteltiin Post hoc testillä. Tulokset on kuvattu, frekvensseinä, prosentteina ja p-arvoina.

Tulokset: Aikuispsykiatrian poliklinikoilla ja osastoilla työskentelevät sairaanhoitajat ja mielenterveyshoitajat tapasivat työssään säännöllisesti asiakkaita, joilla on alaikäisiä lapsia. Asiakkaiden lapsia he kohtasivat sen sijaan harvemmin. Hoitajien mukaan työyksiköissä kerättiin systemaattisesti tietoa vanhemmista, heidän lapsistaan, perheen ihmissuhteista ja sosioekonomisesta tilanteesta. Vanhemman sairaalahoidon aikana, suurin osa hoitajista ilmoitti tukevansa asiakkaidensa lapsia varmistuen lasten turvallisuuden kotona ja keskustellen lasten kanssa hänen tilanteestaan. Vanhemmuuden tukeminen toteutui hoitajan ja vanhemman välisissä keskusteluissa, joissa käsiteltiin vanhemman yleistä hyvinvointia ja perheen lapsia. Vanhemmuutta tuettiin myös hoitoyhteisön arjessa ja tarvittaessa vanhemmalle järjestettiin tukea kotona selviytymiseen. Hoitajat ilmoittivat huomioivansa myös perheen ulkopuoliset ja sisäiset ihmissuhteet tehdessään perhetyötä. Hoitajien henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten siviilisääty, oma vanhemmuus, ammatillinen kokemus ja saatu lisäkoulutus olivat yhteydessä hoitajien lapsille ja vanhemmille antamaan tukeen sekä perheen ihmissuhteiden huomioimiseen. Työyksiköllä ja työyksikössä käytetyillä lähestymistavoilla perheiden kanssa työskentelyssä oli yhteys hoitajien lapsille ja vanhemmille antamaan tukeen sekä perheen ihmissuhteiden huomiointiin. Nämä henkilökohtaiset ja työhön liittyvät ominaisuudet olivat yhteydessä myös siihen, miten hoitajat arvioivat vanhemmuutta tuettavan työyksiköiden arjessa. Hoitajien mukaan preventiivisen lapsikeskeisen perhetyön toteuttamista aikuispsykiatrisessa hoitotyössä rajoittivat sairaalan hallintoon, hoitotyöhön, hoitajaan ja perheeseen liittyvät tekijät. Hoitajien ikä,

sukupuoli ja työkokemuksen pituus olivat yhteydessä siihen miten rajoittaviksi he edellä mainitut tekijät arvioivat.

Johtopäätökset ja sovellukset: Tämä tutkimus tuotti tietoa preventiivisen lapsikeskeisen perhetyön toteutumisesta aikuispsykiatrisessa hoidossa hoitajien näkökulmasta. Tulosten mukaan hoitajat ovat keskeisessä asemassa lasten terveen kehityksen ja mielenterveyden tukemisessa. Hoitajien osaaminen, hoitotyön menetelmien kehittäminen ja organisaation johdon antama tuki ovat keskeisiä tekijöitä, joihin tulevaisuudessa tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota preventiivisen lapsikeskeisen perhetyön kehittämiseksi aikuispsykiatrisessa hoitotyössä. Lapsikeskeisen perhetyön menetelmät tulisi sisällyttää terveysalan koulutuksen opetussuunnitelmiin ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutukseen.

Luokitus: WS 350; WY 160

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): psykiatriset potilaat; vanhemmuus; lapset; mielenterveys; tukeminen; hoitotyö; sairaanhoitajat; miehenterveyshoitajat; lapsikeskeisyys; perhetyö

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

LAITILA MINNA. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa.

Väitöskirja, 211 sivua

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä, dosentti Merja Nikkonen ja professori Vilma Hänninen

Lokakuu 2010

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus: Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä on tunnustettu arvo ja tavoite, mutta aikaisempien tutkimusten mukaan sen käytännön toteutumisessa on edelleen puutteita. Asiakkaan osallisuuteen liittyy läheisesti käsite asiakaslähtöisyys. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata asiakkaan osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä mielenterveys- ja päihdetyön asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on tuotetun tiedon avulla kehittää mielenterveys- ja päihdetyötä tukemalla palveluiden käyttäjien osallisuutta.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimus toteutui kolmessa vaiheessa: 1) Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaiden haastattelu (n=27), 2) työntekijöiden haastattelu (n=11) ja 3) kuvausmallien muodostaminen asiakkaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä. Aineisto analysoitiin soveltaen fenomenografista lähestymistapaa. Analyysin tuloksena muodostettiin alakategoriat ja kuvauskategoriat, jotka kuvaavat tutkimukseen osallistuneiden käsityksiä asiakkaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä mielenterveys- ja päihdetyössä.

Tutkimustulokset: Asiakkaan osallisuus tarkoitti palveluiden käyttäjien asiantuntijuuden hyväksymistä, huomioimista ja hyödyntämistä. Osallisuus toteutui kolmella eri tavalla: 1) osallisuutena omaan hoitoon ja kuntoutukseen, 2) osallisuutena palveluiden kehittämiseen sekä 3) osallisuutena palveluiden järjestämiseen. Asiakkaiden osallisuuden mahdollisuuksiin ja käytännön toteutumiseen liittyivät monet seikat, jotka kuvasit yhteiskunnan, organisaatioiden, työntekijöiden ja asiakkaiden toimintaa. Tähän tutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden ja työntekijöiden käsitysten mukaan asiakaslähtöisyys mielenterveys- ja päihdetyössä tarkoitti laajasti työntekijöiden tapaa tehdä työtä tai suppeasti tapaa, jolla työskentelyn tavoitteet asetetaan. Esiin tuli myös asiakkaiden käsityksiä siitä, ettei asiakaslähtöisyys kuulu mielenterveys- ja päihdetyöhön tai että se oli pelkkää retoriikkaa. Asiakaslähtöisyys toteutui kolmella eri tasolla: organisaatioiden asiakaslähtöisenä toimintana, asiakaslähtöisenä yhteistyösuhteena ja asiakaslähtöisesti työskentelevän ammattilaisen toimintana. Tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden käsitysten mukaan asiakaslähtöisellä työtavalla oli positiivisia vaikutuksia yhteistyösuhteelle, asiakkaalle ja työntekijälle.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset: Tutkimuksessa tuotettiin fenomenografisen lähestymistavan avulla uutta tietoa asiakkaan osallisuudesta, asiakaslähtöisyydestä ja niiden toteutumisesta mielenterveys- ja päihdetyössä. Tarvitaan erilaisia osallisuuden muotoja, jotta erilaisilla asiakkailla olisi mahdollisuus olla osallisina. Erityistä huomiota tulee kiinnittää osallisuuden mahdollisuuksiin vastentahtoisessa hoidossa, riittävään tiedonsaantiin sekä aitojen valinnan- ja vaikutusmahdollisuuksien olemassaoloon. Asiakkaan osallisuutta voidaan tukea asiakaslähtöisellä rakenteilla ja toiminnalla. Jatkossa on tärkeää esimerkiksi osallistavan toimintatutkimuksen keinoin kehittää asiakkaiden osallisuutta mielenterveys- ja päihdetyössä.

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): osallisuus; asiakaslähtöisyys; mielenterveystyö; päihdetyö; fenomenografia

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

SUTINEN TIINA. Hoitomalli äitiys- ja lastenneuvolassa asioivien päihteitä käyttävien naisten hoitotyöhön.

Väitöskirja, 146 sivua

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen, professori Anna-Maija Pietilä ja professori Anja Koski-Jännes

Lokakuu 2010

Tutkimuksen tarkoitus: Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää äitiys- ja lastenneuvolassa asioivien päihteitä käyttävien naisten hoitotyöhön malli ja arvioida mallia. Lisäksi kehitettiin työntekijöiden moniammatillista yhteistyötä sekä päihdehoitotyön osaamista mini-intervention ja motivoivan haastattelun osalta.

Aineistot ja menetelmät: Tutkimus toteutettiin vuosina 2003 - 2005 osallistavan toimintatutkimuksen periaattein ja aineistotriangulaatiota hyväksikäyttäen. Lähtötilanteen aineisto kerättiin haastattelulla päihteitä käyttäviä naisia (N=18) ja kyselyin sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiltä (N=50). Suunnitteluvaiheessa aineistona olivat kehittämissyöryhmien kokousmuistiot. Toteuttamisvaiheen aineisto muodostui terveydenhoitajien tapaamisista, koulutuksista, äitiys- ja lastenneuvolan asiakkaana oleville naisille (N=49) suunnatusta kyselystä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon johtajien (N=10) haastatteluista. Arviointivaiheen aineistona olivat kysely työntekijöille (N=34) ja lähtötilanteen aineistot. Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin ja kvalitatiivinen aineisto teorialähtöisellä sisällön analyysillä.

Tulokset: Hoitomallin perusta on työntekijöiden näkemys päihdehoitotyöstä osana terveyden edistämistä ja työntekijöiden motivaatio hyödyntää päihdehoitotyön työmenetelmiä. Työhön vaikuttavat johtaminen ja tuki sekä yhteiset sopimukset työnjaosta, tiedonkulusta ja hoidon porrasteisuudesta. Työntekijät arvioivat, että hoitomalli konkretisoi heidän työtään päihteitä käyttävän naisen kanssa. Hoitomallin ytimeksi muodostui päihteitä käyttävän naisen ja työntekijän välinen motivoiva kohtaaminen. Tutkimus vahvisti työntekijöiden rohkeutta ottaa puheeksi päihdeasiat. He kehittivät naisen päihteiden käytön tunnistamisessa, seulonnassa ja puheeksiottamisessa. Naisten päihteiden käytöstä koettiin huolta, mutta naisen muutospuheen huomioiminen oh vähäistä. Työntekijät toimivat mallin mukaisesti yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa, mutta varhaisvaiheen päihdehoitotyö oli vähäistä. Työmenetelmät olivat monipuolisia kuten kotikäyntejä, perhe- ja verkostotyötä sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukemista. Moniammatillinen yhteistyö selkiytyi hoitomallin myötä, työote muuttui aktiivisemmaksi ja yhteistyökumppaneita hyödynnettiin enemmän, monipuolisemmin ja varhaisemmin kuin ennen.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet: Tulevaisuudessa päihteitä käyttävien naisten hoitotyössä olisi konkretisoitava terveyden edistämisen ja varhaisvaiheen päihdehoitotyön tavoitteita, sisältöjä ja työmenetelmiä. Tulevaisuudessa tulisi kehittää mittareita, joilla naisten päihteiden käyttöä voisi seuloa paremmin. Päihteitä käyttävät naiset on tärkeä ottaa mukaan naislähtöisen hoitomallin rakentamiseen. Työntekijöille pitäisi turvata moniammatillisen koulutuksen foorumit, jotta yhteinen työkieli, työtavat ja kulttuuri mahdollistuisi. Mini-intervention ja motivoivan haastattelun taitoja on

tärkeää vahvistaa pitkäkestoisella prosessikoulutuksella, jossa opiskelu, käytännön harjoitteet ja työssä tapahtuva oppiminen kytkeytyisivät nykyistä tiiviimmin toisiinsa. Motivoiva haastattelu tulisi ottaa käyttöön kaikessa terveysaiheisessa keskustelussa. Hallinnon haasteena on, että kehitetty malli juurtuu nykyistä vahvemmin hoitotyöhön. Työyksiköiden johtamiskulttuuri ja linjaukset vaikuttavat siihen, miten kunnissa arvostetaan ja kehitetään päihteitä käyttävien naisten hoitotyötä. Hoitomallin systemaattista kehittämistä ja testaamista on jatkettava.

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): äidit; päihteet; alkoholi; huumeet; neuvolat; äitiysneuvolat; hoitotyö; toimintatutkimus; varhainen puuttuminen; haastattelut

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

TENGVALL ERJA. Leikkaus- ja anestesiahoitajan ammatillinen pätevyys. Kyselytutkimus leikkaus- ja anestesiahoitajille, anesthesiologeille ja kirurgeille.

Väitöskirja, 147 sivua

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja professori Hannele Turunen

Marraskuu 2010

Tutkimuksen tausta: Kansainvälistä ja kotimaista hoitotieteellistä tutkimustietoa intraoperatiivisesta hoitotyöstä on vähän. Suomalaiset intraoperatiivisen hoitotyön tutkimukset ovat kohdentuneet lähinnä terveydenhuollon järjestelmään, johtamiseen sekä potilaiden kokemuksiin ja ohjaukseen. Myös lääkäreiltä sairaanhoitajille suunnitellut tehtäväsiirrot luovat tarvetta tutkia sairaanhoitajien ammatillista pätevyyttä ja osaamisvaatimuksia.

Tutkimuksen tarkoitus: Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää leikkaus- ja anestesiahoitajan ammatillista pätevyyttä intraoperatiivisessa hoitotyössä. Tutkimuksessa kuvattiin leikkaus- ja anestesiahoitajalta edellytettyä ammatillista pätevyyttä ja sen toteutumista. Lisäksi tarkasteltiin vastaajien näkemyksiä tehtäväsiirroista lääkäreiltä leikkaus- ja anestesiahoitajille sekä siirtojen edellytyksiä. Tavoitteena oli luoda tutkimuksen tulosten pohjalta leikkaus- ja anestesiahoitajan ammattipätevyysmalli intraoperatiivisessa hoitotyössä.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimuksen kohdejoukon muodostivat yliopistollisten sairaaloiden (HYKS, KYS, OYS, TaYS, TYKS) viiden erikoisalan (sydän- ja verisuonikirurgia, neurokirurgia, ortopedia ja traumatologia, gastroenterologia ja plastiikkakirurgia) leikkausyksiköiden leikkaus- ja anestesiahoitajat sekä anesthesiologit ja kirurgit (n = 589). Tutkimusaineisto koottiin kyselylomakkeilla tammi-toukokuussa 2009, ja vastausprosentti oli 82. Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin käyttäen frekvenssejä, prosentteja, keskiarvoja, ristiintaulukointia, khin neliö-testiä, faktori-analyysia ja avoimen kysymyksen vastausten analyysissä sisällön erittelyä.

Tulokset: Leikkaus- ja anestesiahoitajilta edellytetty ammatillinen pätevyys oli vaatimustasoltaan erittäin korkeaa ja sisälsi vahvat, yhteiset sekä eriytyneet, spesifit ammatillisen pätevyyden osa-alueet. Leikkaushoitajalta edellytetyssä ammatillisessa pätevyydessä korostui aseptinen, turvallisuus-, kommunikointi-, dokumentointi- ja tekninen toiminta. Anestesiahoitajalta edellytetyssä ammatillisessa pätevyydessä korostui anestesia- ja lääkehoidon, anestesiahoiton aloitus kommunikointi- ja turvallisuustoiminta. Hoitotyön toimintojen toteutumisessa ilmeni sekä leikkaus- että anestesiahoitajien osalta kehittämistarpeita. Leikkaus- ja anestesiahoitajien ammatillisen pätevyyden toteutumisen kriittisimpiä arvioijia olivat ammattiryhmistä anesthesiologit ja työkokemuksen perusteella 6-10 vuotta leikkausyksikössä työskennelleet. Sairaaloittain oli myös eroja arvioinneissa. Lääkäreitä anestesiahoitajille siirrettäviksi esitetyt tehtävät olivat pääosin puudutetun potilaan hoitoon liittyviä tehtäviä. Leikkaushoitajille siirrettäviksi ehdotettiin vain yksittäisiä tehtäviä. Siirtojen edellytyksinä esitettiin leikkaus ja anestesiahoitajien valtakunnalliset kriteerit täyttävää ja sisällöltään spesifiä koulutusta sekä vastuu- ja lupakäytänteiden selkiyttämistä ja työn vaativuutta vastavaa palkkausta. Tutkimuksessa kehitetty leikkaus- ja anestesiahoitajien ammattipätevyysmalli selkiytti leikkaus- ja anestesiahoitajan ammatin sisältöä intraoperatiivisessa hoitotyössä.

Johtopäätökset ja suositukset: Leikkaus- ja anestesiahoitajilta edellytetään korkeaa ammattipätevyyttä. Pätevyyden mahdollistaa osaltaan intensiivinen ja tavoitteellinen perehdytys, joka rakentuu ammatillisen pätevyyden osa-alueista. Pätevyyden takaamiseksi tarvitaan säännöllistä tietojen ja

taitojen päivittämistä. Leikkaus- ja anestesiahoitajien ammattipätevyysmallia voidaan käyttää pohjana suunniteltaessa leikkaus- ja anestesiahoitajien ammatillisia erikoistumis- ja jatko-opintoja.

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): Ammatillinen pätevyys; perioperatiivinen hoito; intraoperatiivinen hoito; sairaanhoitaja; leikkaushoitaja; anestesiahoitaja; tehtäväsiirrot; kyselytutkimus.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

YLINEN EEVA-RIITTA. Potilaan kivun arviointi ja hoito lääkkeettömän kolonoskopian aikana. (eng.kielinen)

Väitöskirja, 158 sivua

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja professori Anna-Maija Pietilä

Tammikuu 2010

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata hoitajien asiantuntemusta kolonoskopiapotilaan kivun hoidossa ja arvioinnissa. Tarkoituksena oli myös kuvata hoitajan, potilaan ja tähystävän lääkärin näkökulmista tekijöitä, jotka ovat yhteydessä kolonoskopian kivun kokemukseen ja sen hoitoon lääkkeettömän kolonoskopian aikana. Aineisto kerättiin kolmessa vaiheessa vuosina 2002- 2006 kolonoskopiapotilailta toimenpiteessä avustavilta hoitajilta sekä tähystäviltä lääkäreiltä käyttäen määrällistä, kuvailevaa kyselytutkimusasetelmaa sekä asiantuntijapaneelia. Aineisto analysoitiin tilastollisilla menetelmillä ja sisällön analyysilla.

Hoitajat käyttivät lääkkeettömiä kivunhoidon menetelmiä työssään. Heillä oli käytäntöön perustuvaa tietoa kivun hoidosta kolonoskopian aikana, mutta kipumittarien käyttö oli puutteellista. Valtaosa potilaista ilmoitti kolonoskopian aiheuttaman kivun olevan lievää tai sitä ei ollut. Sekä hoitajat että tähystävät lääkärit aliarvioivat jonkin verran potilaan kivun voimakkuutta. Naiset olivat ahdistuneempia ennen kolonoskopiaa kuin miehet ja naiset kokivat myös tutkimuksen rnehiä kivuliaamana ja epämiellyttävämpänä. Korkea tilanneahdistuneisuuden taso vähensi potilaan kykyä sietää tutkimus. Potilaan hermostuneisuus oli kivuliaan kolonoskopian riskitekijä. Hoitajien käyttämät lääkkeettömät kivunhoidon menetelmät auttoivat helpottamaan sekä ahdistuneiden että ahdistumattomien potilaiden kipua.

Tutkimus tuotti uutta tietoa hoitajien asiantuntemuksesta hoitaa kolonoskopiapotilaan kipua, kivun arvioinnista sekä potilaan kipukokemukseen liittyvistä tekijöistä. Potilaan kivunhoidon parantamiseksi hoitohenkilökunta ja lääkärit tarvitsevat säännöllistä kipukoulutusta ja tukea kipumittareiden käyttöön omassa työssään. Potilaiden, erityisesti naisten, aikaisempien kipukokemusten ja ahdistuneisuuden vaikutuksen tiedostaminen ja ymmärtäminen on tärkeää ja ne tulee ottaa huomioon hoidossa. Ennen toimenpidettä tulee hoitajan varata riittävästi aikaa havaita riskipotilaat, jotta heille voidaan tarjota lääkityksen mahdollisuutta. Kolonoskopiapotilaan ohjaamista tulee myös kehittää yksilöllisemmäksi. Hoitajien tulee paremmin tiedostaa lääkkeettömien kivunhoitomenetelmien myönteiset vaikutukset ja käyttää niitä osana kolonoskopiapotilaan hoitoa.

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): kipu; kivunhoito; kolonoskopia; hoitotyö

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

HAKALA-EWING RAIJA. Hoitohenkilöstön työyhteisötaidot erikoissairaanhoidossa.

Opinnäytetutkielma, 56 sivua, 3 liitettä (11 s.)

Ohjaajat: Yliopistotutkija Tarja Kvist ja lehtori Pirjo Partanen

Huhtikuu 2010

Työyhteisötaidot, erikoissairaanhoido, verkkokysely

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaiset olivat erikoissairaanhoidossa työskentelevän hoitohenkilöstön työyhteisötaidot auttamisen, organisaatioskollisuuden, tunnollisuuden, vapaaehtoisuuden, organisaatiotaidon ja johtamista tukevien työyhteisötaitojen osa-alueilla henkilöstön itsensä kuvaamina, ja mitkä tekijät vaikuttivat itsearvioituihin työyhteisötaitoihin. Tämä tutkimus tehtiin osana Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen Vetovoimainen ja turvallinen sairaala-hanketta.

Tutkimusaineisto koottiin verkkokyselynä Mikkelin keskussairaalan hoitohenkilöstöltä (N= 674). Tutkimusta varten kehitettiin työyhteisötaitomittari kirjallisuuskatsauksen avulla aiemmin aiheesta kehitetyistä mittareista. Kyselyyn vastasi 211 hoitohenkilökunnan jäsentä ja tutkimuksen vastausprosentti oli 31. Tutkimusaineisto käsiteltiin ja analysoitiin SPSS 17.0 for Windows-ohjelmalla. Taustamuuttujien ja summamuuttujien yhteyttä tarkasteltiin riippumattomien muuttujien t-testin ja yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Mittarin luotettavuutta testattiin faktorianalyysillä ja mittarin sisäistä johdonmukaisuutta arvioitiin laskemalla summamuuttujille Crohnbachin alfa-kertoimet.

Erikoissairaanhoidossa työskentelevä hoitohenkilöstö arvioi työyhteisötaitonsa hyviksi organisaatioskollisuuden, tunnollisuuden, vapaaehtoisuuden, organisaatiotaidon ja johtamista tukevien työyhteisötaitojen osa-alueella ja erittäin hyviksi auttamisen osa-alueella. Potilaita/asiakkaita ja työtovereita kohdeltiin kunnioittavasti ja sääntöjä ja käytäntöjä noudatettiin tunnollisesti. Suurin osa vastaajista arvioi joustavansa työajoissa mutta harvempi osallistui yhteisten tapahtumien organisointiin. Kolme neljästä vastaajasta arvioi osallistuvansa ammatillisiin lisäkoulutuksiin ja lukevansa omasta alasta julkaistua tietoa, joskaan ei aktiivisesti. Hoitohenkilöstö päivitti tietojaan oman organisaation kehityksestä ja kävi keskusteluita organisaation käytännöistä. Myös oman työyhteisön turvallisuudesta huolehdittiin hyvin.

Merkittävimmiksi työyhteisötaitojen osa-alueiden kanssa yhteydessä oleviksi tekijöiksi osoittautuivat vastaajien sukupuoli, ammatti, työkokemus, toimialue, koettu työtyytyväisyys ja vastaajan arvio työyksikössä toteutuvasta hoitotyön laadusta. Parhaimmat työyhteisötaidot olivat psykiatrian toimialan henkilöstöllä, 11–20 vuotta alalla työskennelleillä, toimenpideyksikössä työskentelevillä, muilla alalla työskentelevien ryhmässä ja hoitajilla, jotka arvioivat työtyytyväisyytensä hyviksi.

Tutkimustulokset antavat hoitotyön johtajille tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat henkilöstön työyhteisötaitoihin ja auttavat hoitotyön johtajia tunnistamaan työntekijän ammattitaidon lisäksi henkilöstön sisäisiin vuorovaikutuksiin liittyviä tekijöitä. Työyhteisötaitojen tuntemus on johtajalle apuväline työttömyyden tehokkuuden parantamiseen ja rekrytoinnin onnistumiseen.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

HIRVELÄ IRMELI. Hoitotyön naisjohtajien johtamistoiminta ja urakehitys erikoissairaanhoidossa.

Opinnäytetutkielma, 109 sivua, 7 liitettä (19 s.)

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja lehtori Pirjo Partanen

Joulukuu 2010

Hoitotyön johtaminen, ylihoitaja, naisjohtaminen, ura, erikoissairaanhoido

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata erikoissairaanhoidossa toimivien ylihoitajien hoitotyön johtamistoimintaa ja sen kontekstia naisjohtamisen sekä urakehityksen näkökulmasta. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla syksyllä 2009. Vastaajina toimivat (N=14) naispuoliset ylihoitajat yhdestä yliopistollisesta sairaalasta ja kahdesta keskussairaalasta, kaikilta hoidon erikoisalueilta. Vastaajien työkokemus ylihoitajuudesta vaihteli muutamasta kuukaudesta yli 26 vuoteen. Analysoitavaa aineistoa kertyi 195 sivua ja aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen mukaan ylihoitajien johtamistoimintaa, uraa ja toimimista naisjohtajana tuki yliopistollinen koulutus. Ylihoitajat olivat tietoisesti uraorientoituneita, korkeasti koulutettuja ja heillä oli monipuolinen työkokemus. Ylihoitajien johtamistoimintaan, uraan ja naisjohtajana olemiseen vaikutti perhe ja perheen joustavuus. Erityisesti puolison tuki koettiin tärkeänä. Ylihoitajat kokivat arvostusta ja huonoa arvostusta moniammatillisessa yhteistyössä toimiessaan erikoissairaanhoidossa. Ylihoitajien johtamistoimintaa ja urakehitystä tarkastellessa löytyi niitä tukevia ja vaikeuttavia tekijöitä. Tukevia tekijöitä olivat organisaatioissa esitetty tiedostettu tarve hoitotyön johtajille ja vahva ammatillinen identiteetti. Vaikeuttavia tekijöitä olivat erikoissairaanhoidon byrokraattinen ja professioperusteinen johtaminen, sekä stereotyyppiset näkemykset johtajista. Tulevaisuuden haasteina ylihoitajat toivat esille organisaatioiden johtamisrakenteiden muutokset ja organisaatioiden voimakkaan konsensus vaatimuksen. Erikoissairaanhoidon toimintaympäristöön liittyvät muutokset kuten uusi terveydenhuoltolaki ja yhteiskunnalliset poliittiset päätöksenteon linjaukset koettiin myös haasteiksi.

Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että naispuoliset ylihoitajat ovat johtamisen ammattilaisia, joiden osaamista ja kokemusta tulee hyödyntää terveydenhuollon organisaatioissa, eikä vaikeuttaa heidän osaamisensa käyttöä. Lisäksi hoitotyön johtajien urasuunnittelua tulee kehittää kansallisella tasolla. Jatkossa tulisi tutkia pitkittäistutkimuksella erikoissairaanhoidossa toimivien naispuolisten ylihoitajien kokemuksia hoitotyön johtamisesta ja naisjohtajana olemisesta, sekä heidän urakehityksestä organisaatioiden johtamisjärjestelmien muutoksien ja uuden terveydenhuoltolain voimaantulon jälkeen. Myös sukupuolitutkimusta tulisi integroida hoitotieteeseen, jotta tasa-arvoon liittyvää tutkimustietoa saataisiin tuotua esille nykyistä paremmin.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

IHALAINEN PIRJO. Pitkäaikainen kipu lasten elämässä. Lastenreumaa sairastavien kokemuksia.

Opinnäytetutkielma, 69 sivua, 6 liitettä

Ohjaajat: Lehtori Päivi Kankkunen ja professori Katri Vehviläinen-Julkunen

Kesäkuu 2010

Lapsi, kipu, pitkäaikainen kipu, pitkäaikaissairaus ja lastenreuma

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata miten lastenreumaa sairastavat lapset kokevat pitkäaikaisen kivun vaikuttaneen heidän elämäänsä. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat 1. Miten pitkäaikainen kipu on vaikuttanut lasten elämään? 2. Miten lapset hallitsevat pitkäaikaista kipuaan? 3. Miten pitkäaikaissairaus on vaikuttanut lasten elämään? 4. Mitä tulevaisuuden odotuksia lapsilla on pitkäaikaisen kivun suhteen? Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelemalla 7-13 vuotiaita lastenreumaa sairastavia lapsia (N=14). Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin laadullista sisällön analyysia.

Lasten haastattelussa tärkeintä on keskusteluyhteyden muodostaminen. Se tapahtuu arkikielen, tavanomaisten vuorovaikutuskeinojen ja vapaamuotoisen keskustelun avulla vaikka teemat onkin haastattelun tukena. Jotta laadullisella haastattelulla on mahdollisuus tavoittaa lapsen tapa jäsentää maailmaa, on lapsen kielellä oltava riittävästi tilaa haastattelussa.

Lapset kuvasivat pitkäaikaisen kivun ja lastenreuman olevan osa heidän elämäänsä. Lapset hallitsivat pitkäaikaista kipua monin eri keinoin. Keinoja olivat itsehoito, lääkehoito, fysioterapia, valikointi, vanhempien läsnäolo ja hyväksyminen. Pitkäaikaisella kivulla oli vaikutusta lasten liikkumiseen, päivittäisiin toimintoihin ja psyykkisiin tuntemuksiin. Sosiaaliseen elämään pitkäaikaisella kivulla ei ollut vaikutusta.

Lapset kuvasivat, että sairastumisen myötä tieto sairaudesta oli kasvanut ja tiedon myötä myös kiinnostus muita sairauksia kohtaan oli lisääntynyt. Lastenreuma koettiin myös voimavaroja tuottavana, sillä sairastumisen myötä lapset olivat saaneet uusia ystäviä, suvaitsevaisuus muita kohtaan oli kasvanut ja kipukynnys sairauden myötä lisääntynyt.

Lapset suhtautuivat erittäin odottavasti ja positiivisesti tulevaisuuteen. Lapset toivoivat paranevansa sairaudesta, että sairaus helpottuisi ja voisi elää normaalia elämää rajoituksista välittämättä. Vanhempien tuki ja läsnäolo koettiin tärkeäksi. Terveystieteiden huollon suhteen lapsilla ei ollut paljon odotuksia. Tutut hoitajat ja sama lääkäri koettiin hyvänä asiana.

Lastenreuma ja kipu ovat rinnakkain kulkevia asioita ja niitä on hankala erottaa toisistaan. Lasten kokemuksen ja näkökulman huomioiminen sekä lasten ottaminen mukaan hoidon suunnitteluun ja hoitoon on tärkeää pitkäaikaisen kivunhoidon kehittämiseksi. Pitkäaikaiseen sairauteen sopeutuminen kysyy henkisiä voimavaroja lapsilta ja vanhemmilta ja pitkäaikaissairaus on haaste koko perheelle.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

IKONEN TOVE. Ikääntyneiden potilaiden perusterveydenhuollon palvelukokonaisuudet ja toimintakyvyn arviointi ennen pitkäaikaishoitoon sijoittumista –retrospektiivinen asiakirja-analyysi.

Opinnäytetutkielma, 59 sivua, 2 liitettä (3 s.)

Ohjaajat: Lehtori Pirjo Partanen ja lehtori Päivi Kankkunen

Kesäkuu 2010

Vanhukset. palvelukokonaisuus, toimintakyky

Sosiaali- ja terveydenhuollolla on haaste järjestää toimintakykyisyyttään menettäneiden ikääntyneiden laadukkaat ja kattavat hoiva- ja sairaanhoitopalvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon eheiden palvelukokonaisuuksien ja vaikuttavien toimintamallien luominen on palveluiden kehittämisen painopiste.

Tämän tutkielman tarkoituksena oh kuvata potilaiden palvelukokonaisuutta ja potilaiden toimintakyvyn arvioinnin toteutusta palvelukokonaisuuden kuluessa. Tarkoituksena oli lisäksi kuvata toimintakykyä RAVA^{TM} ja MMSF. -mittareilla arvioituna ennen pitkäaikaispäätöstä. Tutkimus toteutettiin retrospektiivisen asiakirja-analyysin avulla 31 henkilölle, jotka odottivat pitkäaikaista laitoshoitopaikkaa pitkäaikaishoidon osastolla.

Kolme vuotta ennen pitkäaikaishoidon päätöstä toteutuneet palvelutapahtumat olivat enimmäkseen yksittäisiä, eikä niistä saanut muodostettua kuvaa useamman palvelutapahtuman muodostavasta palvelukokonaisuudesta. Yleisin yksittäinen palvelutapahtumamuoto oli lääkärin suorittama arvio tai määräys ilman vastaanottoa. Yleisin tähän kategoriaan luokiteltu hoitotieto oli reseptin uusiminen. Perusterveydenhuollon avovastaanotto toiminta vaikuttaisi olevan päivystyskeskeistä. Ajanvarauksella sovittuja käyntejä oli päivystyskäyntejä vähemmän. Palvelutapahtumia oli kolmen vuoden aikana keskimäärin 26,1/henkilö eli noin kahdeksan vuodessa. Päivystyksestä alkaneista palvelukokonaisuuksista sekä pitkäaikaishoitoon johtaneista palvelukokonaisuuksista oh mahdollista muodostaa palvelukokonaisuuskuvaukset. Yli puolet päivystyksestä alkaneista palvelukokonaisuuksista johti vuodeosastohoitoon. Myös pitkäaikaishoitoon johtaneen palvelukokonaisuudet alkoivat pääosin päivystyksestä. Toimintakykyä oli arvioitu toimintakykymittarilla kolmen vuoden seuranta-aikana 29 tutkittavista. Toimintakyvyn arviointi oli suoritettu suurimmaksi osaksi vuodeosastohoidon aikana. Toimintakyvyn arviointia ei käytetty säännöllisesti potilaan palvelutarpeen määrittämisen apuvälineenä. Toimintakyvyn arviointiin käytettiin yleisemmin RAVAIM - toimintakykymittaria, myös MMSE oli yleisesti käytössä.

Toimintakyvyn arviointia potilaiden palvelutarvetta arvioitaessa käytettiin varsin vähän hyödyksi. Tutkimukseen osallistuneiden ikääntyneiden henkilöiden terveyspalvelut olivat päivystyskeskeisiä ja vain harvoin suunnattu sairauksien ennaltaehkäisyyn. Pitkäaikaissairauksien seuranta ja hoito toteutettiin lähinnä seuraamalla laboratoriotutkimuksia ja uusimalla reseptit ilman vastaanottokäyntiä. Tutkimustuloksia pystytään toivottavasti hyödyntämään alueellisesti vanhustenpalveluita kehitettäessä ja suunniteltaessa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

KUUSISAARI-BERGSTRÖM MAARIT. Sairaanhoidajan ammatin imago, helsinkiläisten abiturienttien mielikuvia sairaanhoidajan työstä.

Opinnäytetutkielma, 62 sivua, 6 liitettä (25 s.)

Ohjaajat: Lehtori Päivi Kankkunen ja yliopistotutkija Tarja Kvist

Helmikuu 2010

Imago, mielikuva, mielipide, sairaanhoitaja, ammatti, ammatinvalinta, vetovoimaisuus, viestintä, päätöksenteko, abiturientti

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada hyödynnettävää tietoa sairaanhoidajan ammatin imagoon vaikuttavista tekijöistä, joilla voitaisiin ajatella olevan yhteyttä alan vetovoimaisuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena oh selvittää helsinkiläisten normaalilukioiden suomenkielisten abiturienttien mielikuvia ja mielipiteitä sairaanhoidajan ammatista. Otoksena olivat kuuden lukion abiturientit. Vastaaajista (n = 118) 79 % oli 18-vuotiaita ja 71 % naisia. Tutkimuksessa selvitettiin myös mitä vastaajat pitävät tärkeänä tulevassa ammatissaan ja mitkä alat heitä kiinnostavat. Kiinnostuksen kohteena oli myös se mistä lähteistä abiturientit ovat saaneet tietoa sairaanhoidajan ammatista.

Tätä tutkimusta varten laadittiin 5-portainen Likert-asteikollinen sähköinen kyselylomake Tutkimusaineistoa kuvattiin frekvenssien, prosenttien ja lukumäärien avulla. Aineisto analysoitiin SPSS for Windows 14-tilasto-ohjelmalla. Ryhmien välisen eron merkitsevyyttä tarkasteltiin kaksisuuntaisella χ^2 -riippumattomuustestillä.

Sairaanhoidajakoulutus on edelleen vetovoimainen, Kaikista ammattikorkeakoulualoista, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala houkuttelee toiseksi eniten hakijoita aloituspaikkoihin nähden, Tähän kyselytutkimukseen vastanneista 118 abiturientista 16 harkitsi sairaanhoidajan ammattia. Yleisimpänä syynä vastaajan valintaan oli se, että sairaanhoidajan ammatissa saa auttaa toisia ihmisiä ja työ on merkityksellistä.

Sairaanhoidajan ammattia pidetään työn vaatimukseen nähden matalasti palkattuna sekä vaativana ja raskaana. Yli puolet abiturienteista ei pitänyt sairaanhoidajan ammattia vetovoimaisena, Vastaajien mielestä sairaanhoidajan ammatti on yhteiskunnallisesti merkittävä ja henkisesti vaativaa, Ammatti vaatii abiturienttien mielestä yhteistyötaitoja, vuorovaikutustaitoja, sekä arvo- ja eettistä osaamista, Tietoa sairaanhoidajan ammatista vastaajat kertoivat saaneensa mediasta, omasta tai läheisten sairaalakokemuksista tai sairaanhoidajan ammatissa toimivalta, Vähiten tietoa oli saatu omalta opintojen ohjaajalta ja Internetistä.

Ammatinvalintaa tekevien mielikuvat sairaanhoidajan ammatista vaikuttavat siihen onko alalle hakijoita vielä vuonna 2015 ja sen jälkeen, jolloin työvoimasta tulee olemaan suuri kysyntä. Sairaanhoidajan ammatin imagoa sekä koulutuksen hakijamääriä seuraamalla voidaan reagoida ajoissa ja vaikuttaa työn ja koulutuksen rakenteisiin, ammatin säilymiseksi vetovoimaisena.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

LAUKKANEN MAARIT. Mielen hoito on mielekästä työtä. Psykiatrisen hoitohenkilöstön työtyytyväisyystutkimus.

Opinnäytetutkielma, 66 sivua, 2 liitettä (8 s.)

Ohjaajat: Yliopistotutkija Tarja Kvist ja lehtori Pirjo Partanen

Huhtikuu 2010

Psykiatrinen hoito, hoitohenkilöstö, työtyytyväisyys, erikoissairaanhoito

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin psykiatrisen hoitohenkilöstön työtyytyväisyyttä sekä siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Työtyytyväisyyskysely tehtiin osana Vetovoimainen ja turvallinen sairaala -hanketta loppuvuonna 2008 neljän sairaalan hoitohenkilöstölle. Kyselyyn vastasi 429 psykiatrisen hoitohenkilöstön edustajaa ja vastausprosentti oli 43. Aineisto käsiteltiin SPSS for Windows 17.0 -ohjelmalla. Mittarin muuttujat tiivistettiin pääkomponenttianalyysia käyttäen seitsemäksi keskiarvomuuttujaksi. Taustamuuttujien yhteyksiä keskiarvomuuttujiin tarkasteltiin Mann-Whitneyn U- ja Kruskal-Wallis testillä. Tulokset raportoitiin frekvensseinä, prosentteina, keskiarvoina ja tilastollisina merkitsevyyksinä.

Psykiatrinen hoitohenkilöstö arvioi työtyytyväisyytensä hyväksi kuudella osa-alueella ja kohtalaiseksi yhdellä. Parhaiten toteutuivat työn mielekkyyteen ja sisältöön liittyvät asiat, kuten oman työn arvostus, työn rielenkiintoisuus ja vaatavuus sekä oman osaamisen laaja-alainen käyttö. Lähijohtajan toiminta arvioitiin hyväksi, joskaan joka viides vastaaja ei pitänyt lähijohtajan antamaa ammattitaitoa kehittävää palautetta riittävänä. Suurin osa vastaajista huolehti omasta hyvinvoinnistaan ja tunsu itsensä osaavaksi työntekijäksi. Luottamus työtoverien ammattitaitoon oli suurta, ja yksikön yhteishenki sekä uusien työntekijöiden perehdytys arvioitiin valtaosin hyväksi. Suurimmalla osalla oli mahdollisuus suunnitella omaa työtään itsenäisesti, samoin tehdä työssään itsenäisiä päätöksiä. Yksikön päätöksentekoon osallistumisessa oli puutteita lähes joka neljännen vastaajan mielestä.

Työn kuormittavuus oli pääosin hallittavissa, mutta joka neljäs vastaaja oli kokenut liiallista stressiä, joka kolmannen mielestä yksikössä ei ollut riittävästi henkilökuntaa ja vain joka toinen arvioi työmäärän jakautuvan tasaisesti yksikössään. Tyytymättömmimpiä vastaajat olivat organisaatiotekijöihin eli työn vaativuuteen nähden epäoikeudenmukaiseen palkkaukseen, epätarkoituksenmukaisiin työtiloihin ja välineistöön sekä ylimmän johdon arvostukseen. Joka kolmas vastaaja arvioi voivansa edetä urallaan. Hoitotyön johtajat, päivätyötä tekevät, yli 11 vuotta työskennelleet ja toiminnan laadun välille 9-10 arvioineet olivat tyytyväisimpiä työhönsä. Hoitotyön johtajien ja muun hoitohenkilöstön samoin kuin sairaanhoitajien ja mielenterveyshoitajien työtyytyväisyys erosivat toisistaan merkitsevästi.

Tutkimustulokset voidaan yleistää neljän sairaalan psykiatriseen hoitohenkilöstöön ja niitä voidaan hyödyntää hoitotyön johtamisessa, varsinkin hoitohenkilöstön rekrytoinnissa, työhön sitouttamisessa ja työura tukemisessa. Vaikka työtyytyväisyys arvioitiin pääosin hyväksi, on syyt kiinnittää eri-

tyistä huomiota palautejärjestelmään, yhteiseen päätöksentekoon, työmäärän tasaisempaan jakautumiseen sekä eri ammattiryhmien välisiin eroihin arvioidussa työtyytyväisyydessä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

LOPONEN MAIJA. Hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutukset. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus aikavälillä 2000 – 2008 julkaistuihin tutkimuksiin moniulotteisen johtamisen näkökulmasta.

Opinnäytetutkielma, 67 sivua, 1 liite (2 s.), 1 liitetaulukko (9 s.)

Ohjaajat: Lehtori Pirjo Partanen ja ma. professori Hannele Turunen

Huhtikuu 2010

Hoitotyön johtaminen, transformationaalinen johtaminen, johtamisen vaikutukset, systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tämän systemaattisen kirjallisuuskasauksen tarkoituksena on kuvata olemassa olevaa määrälliseen tutkimukseen perustuvaa tutkimusta ja tutkimustuloksia hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutuksista. Hoitotyön transformationaalista johtamista tarkastellaan moniulotteisen johtamisen ulottuvuutena.

Systemaattisen kirjallisuuskasauksen tulokset perustuvat vuosina 2000 - 2008 julkaistuihin kansallisiin ja kansainvälisiin tutkimusjulkaisuihin hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutuksista (n=16). Tutkimukset haettiin Linnea-, Chinal-, PubMed- ja Ovid Journals tietokannoista hakusanoilla “transformational leadership” AND nursing. Tutkimukset valittiin ennalta määriteltyjen kriteerien mukaisesti. Aineisto analysoitiin sisällön analyysillä

Transformationaalinen johtaminen painottuu ihmisten johtamiseen. Terveystieteiden tutkimuksessa henkilöstö on merkittävä resurssi, jolla on avainrooli terveydenhuollon onnistumiseksi perustehtävässään. Hoitotyön johtajalla on keskeinen asema ihmisten johtamisessa vuorovaikutuksessa hoitohenkilöstön kanssa.

Tutkimusaineistossa esitettiin tutkimustuloksia hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutuksista henkilöstöön, organisaation toimintaan ja potilaisiin. Tulosten mukaan transformationaalinen johtaminen edistää henkilöstön tyytyväisyyttä ja voimavaroja. Se vaikuttaa myös organisaatiokulttuuriin ja henkilökunnan käsityksiin toiminnan tehokkuudesta. Hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutuksia potilaisiin ei voitu tutkimusaineiston perusteella todentaa.

Hoitotyön transformationaalisen johtamisen vaikutuksista tarvitaan lisätutkimusta. Erityisesti vaikutuksia potilaisiin on tutkittu moniulotteisenjohtamisen mallin näkökulmasta vähän.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

SAINIO TARJA. Hoitohenkilökunnan työajankäyttö terveystieteiden poliklinikalla.

Opinnäytetutkielma, 58 sivua, 6 liitettä (11 s.)

Ohjaajat: Lehtori Pirjo Partanen ja professori Tarja Suominen

Helmikuu 2010

Työajan seuranta, työajan jakautuminen, hoitotyö, hoitajat, terveystieteiden poliklinikka

Tämän tutkimuksen tarkoitus on kuvata hoitohenkilökunnan työajankäytön jakautumista terveystieteiden poliklinikalla ammattiryhmittäin, toiminnoittain ja työvuoroittain.

Tutkimuksen kohderyhmän muodostivat yhden eteläsuomalaisen terveystieteiden poliklinikan hoitohenkilökunta (N=22). Tutkimukseen osallistui poliklinikalla työskentelevät sairaanhoitajat (n=16) sekä terveystieteiden avustajat (n=6). Työajankäyttöä koskeva aineisto koottiin toimintolaskentamenetelmällä viikon aikana (14.4 - 20.4.2008) Partasen (2002) kehittämää lomaketta mukaillen. Hoitohenkilökunta täytti työajanseurantalomaketta aamu- ja iltavuorossa. Tutkimuksessa oli mukana aamuvuoroja (n=60) ja iltavuoroja (n=13). Toimintoja oli aamuvuorossa (n=2630) ja iltavuorossa (n= 619). Yhteensä toimintoja oli 3249. Seurantalomakkeiden palautusprosentti oli 97 %. Aineistoa kuvattiin ja analysoitiin käyttäen frekvenssi- ja prosentuaalisia jakaumia.

Tutkimustulosten mukaan hoitohenkilökunnan työ oli enimmäkseen välitöntä ja välillistä hoitotyötä. Poliklinikalla hoitohenkilökunnan työajasta välittömän hoitotyön osuus oli 42,3 %, välillisen hoitotyön osuus 23,2 %, osastokohtaisen työn osuus 15,2 % ja henkilökohtaisen ajan osuus 8,7 %. Puhelinneuvonta ja ajanvaraus (16 %) oli eniten aikaa vievä toiminto molemmissa ammattiryhmissä sekä aamu- että iltavuorossa. Sairaanhoitajat käyttivät aikaa puhelinneuvontaan ja ajanvaraukseen 17 % ja terveystieteiden avustajat 15,7 %. Työvuoroittain välittömän hoitotyön osuus oli korkein iltavuorossa (56,6 %) Välillisen hoitotyön osuus jakautui melko tasaisesti työvuorojen kesken. Välillisen hoitotyön osuus oli aamuvuorossa 22,7 % ja iltavuorossa 25 %.

Tutkimustuloksia voidaan käyttää johtamisen työvälineenä suunniteltaessa polikliinisen hoitotyön tehtäviä ja ammattiryhmien välistä työnjakoa sekä arvioitaessa eri ammattiryhmien ammattitaidon tarkoituksenmukaista käyttöä vastaanottotyössä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

SALMINEN SARI. Hoitohenkilöstön työajan käyttö potilasohjaukseen ja yhteydenottoihin erikoissairaanhoidossa.

Opinnäytetutkielma, 55 sivua, 5 liitettä (6 s.)

Ohjaajat: Lehtori Pirjo Partanen ja professori (ma.) Hannele Turunen

Kesäkuu 2010

Potilasohjaus, potilasohjausvalmennusohjelma, hoitotyö, työaika, sairaala, erikoissairaanhoido

Tämän tutkimuksen tarkoitus on arvioida potilasohjausvalmennusohjelman yhteyttä potilasohjaukseroihin, hoitajien potilasohjaukseen käyttämään työaikaan sekä potilaiden/omaisten yhteydenottojen määrään ja hoitajien yhteydenottojen selvittämiseen kuluvaan työaikaan. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa hoitotyön käytännön, johtamisen ja mittareiden kehittämiseen potilasohjauksen näkökulmasta. Tutkimus on osa Potilasohjaus vaikuttavammaksi Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymässä hanketta, jonka tarkoituksena oli kehittää näyttöön perustuvaa potilasohjausta erikoissairaanhoidossa. Hankkeen interventioksi valittiin potilasohjausvalmennusohjelma, joka sisälsi tutkimustietoa ja erilaisia harjoitteita. Valmennusohjelman aloitti 30 vapaaehtoista hoitajaa 16 eri yksiköstä. Tutkimuksen aineiston muodostivat potilasohjausvalmennusohjelman hoitohenkilöstön ohjauskirjaamistilastot. Aineistonkeruut tehtiin kahden viikon ajalta sekä ennen että jälkeen potilasohjausvalmennusohjelman erillisille seurantalomakkeille. Aineisto luokiteltiin hoitotyön rakenteisen kirjaamisen komponenttien mukaisesti potilasohjauksen aiheiden ja yhteydenottojen syiden osalta.

Ennen potilasohjausvalmennusohjelmaa vuoden 2008 seuranta-aikana viittä ohjaukseroita kohti oli noin kolme yhteydenottoa ja valmennusohjelman jälkeen vuonna 2009 viittä ohjaukseroita kohti oli noin kaksi yhteydenottoa. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella yhteydenotot olivat vähentyneet tilastollisesti merkitsevästi suhteessa potilasohjaukseroihin valmennusohjelman jälkeen. Vuosien välillä potilaille annettu ohjaus oli lisääntynyt ja vastaavasti omaisille annettu ohjaus vähentynyt. Omaisten yhteydenottoja oli määrällisesti paljon sekä ennen että jälkeen valmennusohjelman. Sekä potilasohjaukseen että yhteydenottoihin käytetty työaika kahden viikon seuranta-aikana oli vähentynyt. Tulosten mukaan hoitajat käyttivät eniten työ-aikaa potilasohjauksessa ja yhteydenotoissa sekä ennen potilasohjausvalmennusohjelmaa että sen jälkeen jatkohoitoon, terveystalvelujen käyttöön ja lääkehoitoon liittyviin ohjauksen aiheisiin. Potilasohjaukserojen ohjauksen aiheet ja niihin käytetyn työajan määrä vaihteli osittain vuosien välisessä seurannassa.

Tutkimuksen avulla on saatu lisätietoa potilasohjausvalmennusohjelman positiivisista vaikutuksista potilasohjaukseroihin ja yhteydenottojen määrään sekä potilasohjaukseen ja yhteydenottoihin käytettyyn työaikaan. Hoitotyön kannalta tuloksia voidaan hyödyntää kohdentamalla potilasohjauksen kehittämistä erityisesti jatkohoidon, terveystalvelujen käytön ja lääkehoidon ohjaukseen liittyen. Omaisille annettavaa ohjausta olisi lisättävä. Hoitotyön johtajilla on mahdollisuus vaikuttaa potilasohjausvalmennuksen jatkumiseen ja sen kehittämiseen. Tulosten avulla voidaan kehittää potilaiden ohjausprosessia sekä potilasohjausvalmennusohjelmaa entistä vaikuttavammaksi, joka siten edistää hoitohenkilöstön osaamista sekä potilaiden tyytyväisyyttä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

PÄÄKKÖNEN ULLA. Ikääntyvät sairaanhoitajat – miten he arvioivat toimintaympäristöään?

Opinnäytetutkielma, 76 sivua, 5 liitetaulukkoa (14 s.)

Ohjaajat: Yliopistonlehtori Pirjo Partanen ja yliopistotutkija Tarja Kvist

Joulukuu 2010

Sairaanhoitaja, hoitotyö, ikääntyvä, toimintaympäristö, sairaala

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ikääntyvien sairaanhoitajien arviointeja toimintaympäristöstään verrattuna alle 50 -vuotiaiden sairaanhoitajien arviointeihin. Tutkimuksessa selvitettiin missä ja minkälaisissa toimintaympäristöissä ikääntyvät sairaanhoitajat työskentelevät, miten he eroavat taustamuuttujiltaan nuorempaan ikäryhmään verrattuna ja miten sitoutuneita he ovat hoitotyöhön tai työpaikkaansa. Tutkimus liittyy Itä-Suomen Yliopiston Hoitotieteen laitoksen ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin Vetovoimainen ja turvallinen sairaala -tutkimus- ja kehittämishankkeeseen.

Tämän tutkimuksen aineistona on käytetty osa-aineistoa Itä-Suomen yliopiston Hoitotieteen laitoksen Hoitotyön henkilöstömitoitus ja toimintaympäristö (HELMI) -tutkimuksesta, jossa selvitettiin postikyselyllä kliinistä hoitotyötä tekevien sairaanhoitajien työolosuhteita vuonna 2004. Perusjoukon muodostivat Suomen sairaanhoitajaliitto ry:n jäsenistö (N = 18636). Otosjoukko (n = 3000) poimittiin alueittaisella satunnaisotannalla. Kyselyyn vastasi 1219 sairaanhoitajaa, vastausprosentti oli 40 %.

Tutkimusaineisto käsiteltiin ja analysoitiin SPSS 14.0 for Windows -ohjelmalla. Tutkimuksen tuloksia kuvattiin tunnuslukuina, frekvensseinä, prosentteina ja tilastollisina merkitsevyyksinä. Alkuperäisestä mittarista muodostettiin neljä summamuuttujaa; urakehitysmahdollisuudet, autonomia, yhteistyö ja johtaminen, kuvaamaan hoitotyön toimintaympäristöä. Jatkuvaluonteisia muuttujia kuvattiin keskiarvojen ja keskihajontojen avulla. Ikäryhmien välisiä arviointien eroja vertailtiin Mann-Whitney'n U -testillä. Taustamuuttujien yhteyttä summamuuttujiin tarkasteltiin Mann-Whitney U-testin ja Kruskal-Wallis testin avulla.

Ikääntyvät arvioivat toimintaympäristönsä paremmaksi kuin alle 50 -vuotiaat lähes kaikilla mittarin osa-alueilla. Yhteistyön osa-alueen molemmat ikäryhmät arvioivat yhtä hyväksi, ja siihen myös oltiin kaikkein tyytyväisimpiä. Toiseksi tyytyväisimpiä ikääntyvät olivat urakehitysmahdollisuuksiinsa työyhteisöissään. Molemmat ikäryhmät olivat tyytymättömiä johtamiseen. Koulutuksen määrällä oli eniten yhteyttä tyytyväisyyteen toimintaympäristön piirteisiin. Ikääntyvät olivat nuorempiaan sitoutuneempia hoitotyöhön, työyksikköönsä ja organisaatioonsa.

Hoitotyön johtajat tarvitsevat tietoa ikääntyvien sairaanhoitajien erityispiirteistä, jotta työoloja voidaan parantaa niin, että ikääntyvät sairaanhoitajat jaksavat työelämässä ainakin eläkeikään saakka. Toimintaympäristön vetovoimaisuuden lisääminen houkuttelee myös nuoria sairaanhoitajia hakeutumaan ja jäämään hoitotyön alalle.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

WILSKMAN MAIJA. Työajan yhteys hoitohenkilöstön terveyteen – systemaattinen kirjallisuuskatsaus.

Opinnäytetutkielma, 59 sivua, 1 liite (22 s.)

Ohjaajat: Yliopistonlehtori Pirjo Partanen ja yliopistotutkija Tarja Kvist

Joulukuu 2010

Hoitohenkilöstö, työaika, terveys, kirjallisuuskatsaus

Väestön ikääntymisestä johtuen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarve on jatkuvassa kasvussa. Samaan aikaan eläköityminen kiihtyy myös hoitoalalla. Vakavan rekrytointiongelman vuoksi hoitohenkilöstön työuria tulisi pidentää. Työurien pidentämistavoitteen saavuttamiseksi tulee kiinnittää huomio työkyvyttömyyseläkkäiden syihin ja työkyvyn tukemiseen työsuojelun keinoin. Vuorotyöhön tiedetään liittyvän useita psyykkisiä ja fyysisiä terveysriskejä. Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli kuvata hoitohenkilöstön työajan vaikutuksia fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Kirjallisuuskatsauksen aineisto kerättiin Cinahl-, PubMed- ja Medic-tietokannoista sekä manuaalisella haulla. Aineistoon valittiin 49 tutkimusta, jotka olivat saatavilla Itä-Suomen yliopiston etäyhteydellä sähköisenä tai Terkosta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Kirjallisuuskatsaus osoittaa, että eniten työaikaan liittyviä terveysongelmia aiheuttaa riittämätön uni ja työskentely vuorokausirytmien vastaisesti. Epäsäännöllinen rytmi, epätavalliset nukkumisajankohdat sekä lyhyet vuorovälit aiheuttavat uupumusta ja unihäiriöitä. Työvuoroihin sopeutuminen on yksilöllistä. Vuorotyö lisää useiden sairauksien riskiä sekä hoitajien raskaudenaikaisia sairauslomia. Ikääntyminen lisää vuorotyön aiheuttamia ongelmia. Yötyöhön sopeutumattomuus ja unihäiriöt vähentävät myös potilasturvallisuutta. Tyytyväisyys työaikoihin vaikuttaa psyykkiseen terveyteen, joten hoitohenkilöstön vaikutusmahdollisuuksia tulisi lisätä esimerkiksi suunnittelemalla työvuorot yhteisöllisesti työaika-autonomia-mallin mukaan.

Aihetta on tutkittu pääosin kansainvälisesti kyselytutkimuksilla. Erilaisiin mittauksiin perustuvia tutkimuksia sekä työaikakokeiluja on tehty lähinnä 2000-luvulla. Työajan vaikutukset sairauksiin näkyvät vasta vuosien päästä, joten pitkäaikaistutkimuksia tulisi lisätä. Myös Suomessa hoitohenkilöstön työaikatutkimusta tulisi lisätä. Kehittämällä hoitajien työaikojen järjestelyä huomioimalla tutkittu tieto terveysvaikutuksista ja yksilölliset taipumukset voidaan vuorotyön terveyshaittoja ja -riskejä vähentää sekä edistää työurien pidentämistavoitetta. Työurien pidentämistavoitteeseen tulee sitoutua johtamisessa työvuoroluettelon suunnittelu ja toteutusvaiheessa sekä hoitohenkilöstön työaikasuojelun säädöksiä kehittämällä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

ASIKAINEN JAANA. Varhaisen puuttumisen toteutuminen elintapaohjauksessa: työmenetelmän arviointia ehkäistäessä tyypin 2 diabetesta.

Opinnäytetutkielma, 88 sivua, 7 liitettä (20 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja TtM Arja Halkoaho

Kesäkuu 2010

Varhainen puuttuminen, tyypin 2 diabetes, ohjaus

Aikaisemman tutkimustiedon perusteella tarvitaan varhaisen puuttumisen työmenetelmien kehittämistä näyttöön perustuviksi diabeteksen ennaltaehkäisemisessä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata hoitajien näkemyksiä ja kokemuksia varhaisesta puuttumisesta ehkäistäessä tyypin 2 diabetesta. Lisäksi tarkoituksena on kuvata, miten hoitajat kokevat diabetekseen tarkoitettun työmenetelmän (D2D-hoitopolku) käytettävyyttä omassa työssään.

Tutkimuksen tiedonantajia olivat perusterveydenhuollossa toimivat omahoitajat (n=1), jotka työssään käyttivät varhaisen puuttumisen menetelmänä D2D-hoitopolkua. Aineistonkeruumenetelmänä oli focus group -haastattelu. Haastatte teemoina olivat: hoitajien kokemukset varhaisesta puuttumisesta; varhaisen puuttumisen merkitys diabeteksen ennaltaehkäisemisessä; varhaisen puuttumisen vahvuudet ja heikkoudet; varhaisen puuttumisen D2D-hoitopolku -menetelmän kehittäminen. Aineisto analysoitiin teemoittain etenevällä sisällönanalyysillä.

Omahoitajien kokemuksen mukaan varhaisen puuttumisen tarpeen havaitseminen ja potilaiden motivointi on haasteellista. Hoitajat arvioivat varhaisen puuttumisen olevan tärkeää sekä yhteiskunnan että yksilön kannalta ehkäistäessä diabetesta. Haastateltavat arvioivat, että elintapaohjaus ja varhainen puuttuminen tulee toteuttaa entistä aikaisemmin. Omahoitajat pitivät tärkeänä tieto- ja taitopuustan kehittämistä koulutuksen avulla. Varhaisen puuttumisen toteutumista vaikeuttivat osaltaan potilaan motivoimattomuus ja sitoutumattomuus muutoksiin sekä aikaresurssien vähyyys. Haastateltavat totesivat, että varhaisen puuttumisen työmenetelmää tulisi kehittää edelleen. Kehitettäviä osia olivat muun muassa ohjaukseen saatava riittävä aika ja tavoitteellinen kirjaaminen hoitosuunnitelmiin. Lisäksi tarvittiin entistä tiiviimpää yhteistyötä muiden ammattiryhmien kanssa ja koulutusta diabetekseen liittyvistä asioista.

Kehittämällä varhaisen puuttumisen toimintamalleja ja työmenetelmiä saadaan toteutettua näyttöön perustuvaa preventiivistä työtä. Tarvitaan myös yhä enemmän terveyslähtöistä lähestymistapaa terveyttä edistävien toimintojen kehittämiseen.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

HEIKKINEN TARJA. Maahanmuuttajanuoren osallistuminen terveystiedon oppitunnilla – 9. luokkalaisten nuorten kokemuksia kulttuurisesta kontekstista käsin tarkasteltuna.

Opinnäytetutkielma, 75 sivua, 1 liite (1 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja lehtori Terhi Saaranen

Joulukuu 2010

Maahanmuuttajanuori, osallistuminen, terveystieto, terveydenlukutaito

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus: Terveystieto-oppiaineen tavoitteena on terveydenlukutaidon saavuttaminen, joka voidaan saavuttaa vain aktiivisen osallistumisen kautta. Terveydenlukutaidon avulla maahanmuuttajanuori voi vaikuttaa omaan, perheensä ja kulttuuriyhteisönsä terveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata 9. luokkalaisten maahanmuuttajanuorten osallistumista terveystiedon oppitunnilla kulttuurisesta kontekstista käsin tarkasteltuna. Tutkimustehtävinä oli kuvata terveyden merkitystä ja terveystiedon opiskelun merkitystä maahanmuuttajanuorelle suomalaisessa koulukulttuurissa, maahanmuuttajanuoren vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia terveystiedon oppituntien sisältöihin ja opetusmenetelmiin suomalaiseen kouluun integroituneena, sekä sitä, miten terveystiedon opettaja luo osallistumisen mahdollisuuksia maahanmuuttajanuorelle terveystiedon oppitunnilla.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimukseen osallistui 10 Kontiolahden koulun ja Pataluodon yläasteen 9. luokkalaista maahanmuuttajanuorta. Aineistonkeruumenetelmänä oli teemoiteltu ryhmähaastattelu. Tutkimusluvut ja aineisto hankittiin kouluilla maaliskokuun 2010 aikana. Aineiston analyysimenetelmänä oli induktiivinen sisällönanalyysi.

Tulokset: Terveys merkitsi maahanmuuttajanuorille arvoa, hyvinvointia, terveellisiä elämäntapoja ja tavoitteellista toimintakykyä. Nuoret tarkastelivat terveyden merkitystä kulttuurisesta kontekstista käsin, ja vertailivat ravitsemuksen, ruokailutapojen ja unen välisiä eroja Afrikassa ja Suomessa. Terveystiedon opiskelu koettiin arvostettuna ja hyödyllisenä, uusien asioiden oppimisena ja opetus sisältöjen merkityksellisyytenä itselle. Vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia terveystiedon oppituntien sisältöihin kuvattiin sekä vaikuttamismahdollisuuksina että toisaalta yhteissuunnittelua estävinä tekijöinä. Myös opettajan yksinvalta ja vallan luovuttaminen terveystiedon opettajalle tuotiin esille. Vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet terveystiedon opetusmenetelmiin ilmenivät kokemuksina käytetyimmistä opetusmenetelmistä ja ajoittaisesta mahdollisuudesta vaikuttaa siihen, miten tunnilla opiskeltiin. Terveystiedon opettajan luomat osallistumisen mahdollisuudet nousivat esille nuorten kokemuksina terveystiedon tunnin ilmapiiristä, mielipiteisiin kannustuksesta ja rohkaisusta sekä erilaisten näkemysten hyväksymisestä. Myös aito kuuntelu ja tasavertaisuus, sekä kulttuurierojen huomiointi ja opettajan kiinnostus nuoren kotimaan asioihin kuvaavat kokemuksia opettajan luomista osallistumisen mahdollisuuksista.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset: Tulokset vahvistivat terveystiedon opiskelun tärkeyttä maahanmuuttajanuorille. Tietoa nuorten kokemuksista voidaan hyödyntää kehittämällä terveystiedon opetusta maahanmuuttajanuorten osallistumista edistäväksi muun muassa kulttuurisensitiivisyys huomioiden. Jatkossa olisi syytä tutkia maahanmuuttajanuorten osallistumista terveystiedon oppitunnilla opettajien näkökulmasta. Tärkeää olisi myös selvittää, mitkä asiat maahanmuutta-

januorten terveystiedon opetuksessa koetaan haasteellisiksi ja mitkä opetusta rikastuttaviksi, sekä sitä, miten maahanmuuttajanuorten kulttuurista taustaa ja kokemuksia voitaisiin hyödyntää terveystiedon oppitunneilla enemmän.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

HYYTIÄINEN SATU. Terveyttä edistävä dialogi potilasohjauksessa.

Opinnäytetutkielma, 89 sivua, 4 liitettä (11 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja koulutuspäällikkö Pirjo Varjoranta

Kesäkuu 2010

Terveyden edistäminen, dialogi ja potilasohjaus

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata terveyttä edistävää ohjausta. Tavoitteena oli saada tietoa ja lisätä ymmärrystä potilaan ja hoitajan välisestä vuorovaikutuksesta, voimavarojen tunnistamisesta ja tukemisesta sekä potilaan motivoimisesta ohjaustilanteessa. Tutkimus liittyy eräässä itäsuomalaisessa terveyskeskuksessa meneillään olevaan kehittämistyöhön, jossa vahvistetaan hoitajien osaamista voimavaralähtöisestä ja motivoivasta ohjauksesta.

Tutkimukseen osallistui kymmenen potilasta ja kymmenen hoitajaa. Aineisto kerättiin vuoden 2009 aikana kahdessa vaiheessa: 1) ohjaustilanteiden videointi ja 2) potilaiden haastattelu. Aineistot analysoitiin sisällönanalyysillä. Videoaineiston analyysissä hyödynnettiin vertaisarviointiin laadittua arviointilomaketta.

Potilaiden mukaan terveysvalintojen muutosprosessia edisti potilaslähtöinen vuorovaikutus, joka sisältää ohjattavan yksilöllisen ja henkilökohtaisen kohtaamisen. Potilaat pitivät tärkeinä vuorovaikutuksessa rehellisyyttä, luottamusta ja toisen kunnioittamista. Heidän mielestään terveysvalintojen muutosprosessin etenemistä vaikeuttivat ohjaajan asiantuntijakeskeisyys sekä jännittynyt ja kiireinen ilmapiiri. Videoiduissa ohjaustilanteissa hoitajat toimivat sekä potilaslähtöisesti että asiantuntijakeskeisesti. Potilaslähtöisyys ilmeni ohjattavan kuuntelemisena, tilan antamisena hänen puheelleen ja ymmärryksen osoittamisena. Asiantuntijalähtöisyyttä kuvastivat tietyn rakenteen mukaan eteneminen ja tiedon antaminen yleisellä tasolla. Potilaat osallistuivat vähän yhteiseen keskusteluun ohjaustilanteissa.

Potilaiden mielestä voimavaroja vahvistavassa ohjauksessa otettiin huomioon yksilö kokonaisvaltaisesti ja tuettiin hänen vahvuuksiaan. Motivoivaan ohjaukseen liittyi päätöksentekoon mukaan ottaminen, konkreettisuus, realistiset tavoitteet ja kannustus pienistäkin saavutuksista. Videoaineiston analyysiin perustuen potilaiden omien voimavarojen tukeminen oli vähäistä. Kuitenkin ohjaustilanteissa hyödynnettiin motivoivan haastattelun periaatteita.

Tulosten perusteella ohjauksessa on kehitettävää potilaan yksilöllisyyden ja kokonaisvaltaisuuden huomioimisessa, voimavarojen tunnistamisessa ja tukemisessa, reflektoinnin herättämisessä sekä potilaan osallisuuden tukemisessa. Tuloksia voidaan hyödyntää terveydenhuollon ammattilaisten ohjauksen kehittämisessä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

JESTOLA EIJA. Kouluterveydenhoitajan ja kodin välinen yhteistyö – lapsen ja nuoren terveysoppimisen tukiverkosto.

Opinnäytetutkielma, 125 sivua, 32 liitetaulukkoa (26 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen, ma. professori Hannele Turunen ja TtT-opiskelija Marjoriita Sormunen

Huhtikuu 2010

Terveysoppiminen, yhteistyö, lapset ja nuoret

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata kouluterveydenhuollon ja kodin välistä yhteistyötä kouluterveydenhoitajan näkökulmasta lapsen ja nuoren terveyden edistämiseksi. Tutkimuksen tavoitteena oli olemassa olevien kouluterveydenhuollon ja kodin yhteistyökäytäntöjen tunnistaminen ja arviointi. Lisäksi tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää terveydenhoitajan ja kodin välistä yhteistyötä tuettaessa lapsen terveysoppimista. Tutkimus kuu-uu laajempaan, Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen, professori Kerttu Tossavaisen johtamaan The Schools for Health in Europe (SHE) Suomen kehittämis- ja tutkimusohjelmaan ja yhteistyökumppanina osahankkeessa toimi Suomen Terveydenhoitajaliitto ry. Aineisto kerättiin tätä tutkimusta varten laaditulla strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi lisäksi kaksi avointa kysymystä. Tutkimuksen vastausprosentti oli 35 % (n= 281).

Tutkimusaineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin SPSS for Windows 14.0-ohjelmalla. Aineistoa kuvailtiin frekvenssi- ja prosenttijakaumin. Aineiston tiivistämiseen käytettiin faktorianalyysia, jonka perusteella muodostettiin summamuuttujia. Tilastollisina menetelminä käytettiin ristiintaulukointia, khiin neliö-testiä, Fischerin eksaktia testiä, Mann-Whitney U -testiä ja Kruskal-Wallis -testiä. Laadullinen aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Lasten ja nuorten kanssa toimivien aikuisten yhteistyö oli tärkeää. Kouluterveydenhuollon palveluista tiedotettiin vanhemmille säännöllisesti, ja kouluterveydenhoitajat olivat vanhempien tavoitettavissa kiireellisissä asioissa ilman ajanvarausta. Kouluterveydenhoitajat kokivat tarvitsevansa lisää koulutusta vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja vanhemmuuden tukemisesta. Vanhemmuuden ja vanhempien ajan puute tulivat esille ongelmana kouluterveydenhoitajan työssä. Kouluterveydenhoitajien pitkä työkokemus auttoi lapsen ja nuoren syrjäytymisen ja koulu yhteisön ongelmien havaitsemisessa. Yhteistyötä kodin kanssa vaikeutti kiire ja liian suuret oppilasmäärät. Kouluterveydenhoitajat toivoivat enemmän aikaa oppilaiden kuunteluun, ennaltaehkäisevään työhön ja arvostusta työlleen.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä kouluterveydenhoitajien työmenetelmien sisältöä vastaamaan yhteiskunnallisiin, ajankohtaisiin haasteisiin sekä vanhempien odotuksiin yhteistyöstä. Tämän tutkimuksen aihe on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen sekä kodin ja koulu yhteisön välisen yhteistyön että lapsen ja nuoren terveen kasvun ja kehityksen kannalta.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

KRAFT-OKSALA PIA. Terveyttä edistävä elämäntapaohjaus ryhmässä. Kysely valtimotautipotilaiden Tulppa-avokuntoutusohjelman toimintaedellytysten toteutumisesta perusterveydenhuollossa.

Opinnäytetutkielma, 77 sivua, 5 liitettä (20 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja lehtori Päivi Kankkunen

Kesäkuu 2010

Terveyden edistäminen, ryhmämuotoinen elämäntapaohjaus, toimintaedellytykset, valtimotautipotilas, perusterveydenhuolto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ryhmämuotoisen valtimotautipotilaille tarkoitetun Tulppa-avokuntoutusohjelman toimintaedellytysten toteutumista perusterveydenhuollossa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten Tulppa-ammattilaisohjaaja kokee organisaation tuen, työnkuvan ja ajankäytön sekä oman erityisosaamisensa ja asenteensa ryhmämuotoisen elämäntapaohjauksen toteuttamisessa.

Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella (N=217) Etelä-Karjalan, Etelä ja Itä-Savon, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirien alueiden perusterveydenhuollossa toimivilta Tulppa-ammattilaisohjaajilta. Vastausprosentti oli 49,7 (n=108). Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä Webropol-tutkimuskyselyllä. Kysely kehitettiin tätä tutkimusta varten käyttäen hyväksi aikaisempia koti- ja ulkomaisia ryhmäohjauksen toimintaedellytyksiin liittyviä tutkimuksia. Aineisto analysoitiin tilastollista SPSS 14.0- tiedonkäsittelyohjelmaa käyttäen sekä sisällön analyysimenetelmällä.

Suurimmalla osalla ohjaajista Tulppa-toiminta oli kirjattu organisaation toimintasuunnitelmaan ja hoitoketjuohjeistukseen. Puolet vastaajista arvioi, ettei lähijohtaja ollut tukenut heitä Tulppa-toiminnan kehittämisessä ja toteuttamisessa. Yhteistyö työparin kanssa ja työyhteisön tuki koettiin hyväksi. Enemmistöllä ohjaajista oli asianmukaiset ryhmän kokoontumistilat ja puolella vastaajista oli käytössään asianmukaiset liikuntatilat. Tulppa-ryhmätoiminnan toteuttamiseen resursoitu työaika koettiin riittämättömäksi. Kolmanneksella vastaajista yksilöohjauksen määrä oli vähentynyt Tulppa-toiminnan myötä. Tulppa-ohjaajakoulutus oli antanut valmiudet Tulppa-toiminnan toteuttamiseen enemmistölle ohjaajista. Ohjaajat kokivat, että heillä oli riittävät tiedot ja taidot ohjata elämäntaparyhmiä. Ohjaajat vastasivat olevansa sitoutuneita toteuttamaan Tulppa-toimintaa pitkäjänteisesti. Kirjaaminen oli enemmistölle ohjaajista normaali työkäytäntö.

Tämän tutkimuksen tulokset antavat tietoa ryhmämuotoisen elämäntapaohjauksen toimintaedellytysten toteutumisesta. Tietoa voidaan hyödyntää ryhmämuotoisen elämäntapaohjauksen toteuttamisen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä uuden toimintamallin vakiinnuttamisessa pysyväksi työkäytännöksi.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

KÄHKÖNEN ANNIINA. Pitkäaikaishoidossa olevien potilaiden kuntoutumista edistävä hoitotyö jatkokuntoutusosastolla.

Opinnäytetutkielma, 71 sivua, 7 liitettä (10 s.)

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen, lehtori Eija Kattainen ja lehtori Päivi Kankkunen

Huhtikuu 2010

Kuntoutumista edistävä hoitotyö, ravitsemus, toimintakyky, pitkäaikaishoitopotilas

Suomen terveystieteiden tavoitteena on terveiden ja toimintakykyisten elinvuosien lisääminen kaikissa ikäryhmissä. Myös laitoshoidossa olevien potilaiden hoidossa terveyttä edistävien toimintamallien omaksuminen on tärkeää. Hoitajien rooli tässä työssä on merkittävä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, miten hoitajat toteuttavat kuntoutumista edistävää hoitotyötä pitkäaikaissairaalan jatkokuntoutusosastolla ja kuinka tämä toiminta tukee potilaiden toimintakykyä. Tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon hoitajat arvioivat käyttävänsä aikaa potilaiden avustamiseen.

Tutkimusaineisto kerättiin touko- kesäkuussa 2009 erään pitkäaikaissairaalan jatkokuntoutusosastolta. Aineisto koostui jatkokuntoutusosaston hoitajien työskentelyn havainnoinneista (n = 4), osaston hoitajien seitsemän vuorokauden aikana täyttämistä hoitotyön arviointilomakkeista saaduista tiedoista 11 potilaan kohdalla sekä RAIsoft-LCT 2.5 potilastietojärjestelmästä (n = 14) ja Tiedonkeruu/Elämänkaari- lomakkeesta (n = 4) kerätyistä potilaiden taustatiedoista. Lisäksi potilaille tehtiin liikuntakysely (n = 8). Havainnointiaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, samoin liikuntakysely. Hoitotyön arviointilomakkeet ja RAI- potilastietojärjestelmästä saadut tiedot analysoitiin SPSS Statistics 17.0 for Windows tilasto-ohjelmalla.

Tulosten mukaan hoitotyötä tehtiin kuntoutumista edistävän hoitotyön periaatteiden mukaisesti. Kuitenkin tietyissä tilanteissa korostui potilaiden puolesta tekeminen. Hoitajat auttoivat potilaita yhteensä 804 kertaa. Perushoitajat auttoivat potilaita lukumääräisesti eniten eli noin 70 % auttamiskertoista. Hoitajista sairaanhoitajat käyttivät kuitenkin eniten aikaa potilaiden avustamiseen. Ero hoitajien käyttämässä ajassa potilaiden avustamiseen oli tilastollisesti merkitsevä. Potilaat tarvitsivat eniten hoitajien apua WC-käynneissä. Vähiten hoitajien apua potilaat saivat fyysisen toimintakyvyn harjoitteiden tekemisessä. Ruokailusta potilaat suoriutuivat omatoimisimmin. Hoitajat huolehtivat potilaiden ravitsemuksesta myös öisin.

Tulokset osoittavat, että hoitajat olivat sisäistäneet kuntoutumista edistävän hoitotyön pitkäaikaissairaalan jatkokuntoutusosaston toimintaa ohjaavaksi arvoksi ja toimintamalliksi. Vuorovaikutus potilaan ja hoitajan sekä henkilökunnan kesken osoittautui keskeiseksi tekijäksi potilaiden kuntouttavassa hoidossa. Jatkossa tulisi selvittää sairaanhoitajien ja perushoitajien sekä lähihoitajien pitkäaikaishoitopotilaiden kuntouttavaan hoitoon käyttämän ajan eroja ja niiden syitä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

LEPISTÖ MARJO. Äitien kuvauksia sairaalan imetysohjausryhmästä.

Opinnäytetutkielma, 99 sivua, 11 liitettä (51 s.)

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja lehtori Päivi Kankkunen

Huhtikuu 2010

Imetys, imetysohjaus ja imetysohjausryhmä sairaalassa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata äitien arvioita sairaalan imetysohjausryhmän toiminnasta ja sisällöstä sekä kuvata millainen yhteys taustamuuttujilla on äitien arvioihin. Lisäksi tarkastellaan, millaisia kehittämissuhteita äideillä on sairaalan imetysohjausryhmän toimintaan ja sisältöön.

Tutkimuksen kohderyhmän muodostivat eräässä sairaalassa imetysohjausryhmään osallistuneet äidit (n= 77). Aineisto kerättiin kyselylomakkeella helmi- heinäkuussa 2009. Kyselylomakkeen pohjana käytettiin osaa Kääriäisen (2007) potilasohjauksen laatumittarista, ohjauksen toteutusta, resursseja ja ohjauksen hyötyä mittaavia osia. Kyselylomakkeeseen lisättiin osio imetysohjauksen riittävydestä ja avoimia kysymyksiä. Aineiston analysoinnissa, tulosten kuvauksessa ja luotettavuuden arvioinnissa käytettiin tilastollisia menetelmiä. Avointen kysymysten vastaukset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Äidit arvioivat imetysohjausryhmän ohjauksen kokonaisuudessaan hyväksi, kiitettäväksi ja hyödylliseksi. Äitien arvioiden mukaan ohjaustilanteessa oli mahdollisuus kysyä ja ohjattavat asiat esitettiin ymmärrettävästi. Äitien mukaan hoitohenkilökunnalla oli ohjaukseen vaadittavat tiedot ja taidot. Tilat koettiin asianmukaisiksi, aikaa oli varattu ohjaukseen riittävästi ja ryhmäkoko arvioitiin ohjaukseen sopivaksi. Äitien mukaan ohjauksessa pitäisi jakaa kirjallista materiaalia nykyistä enemmän. Ohjauksen tueksi toivottiin myös apuvälineitä, esimerkiksi tietokonetta. Lisää ohjausta toivottiin lääkkeiden käytöstä imetyksen aikana ja tietoa imetyksestä ja ehkäisystä. Äidit, joilla ensimmäinen imetys ei ollut toteutunut, arvioivat ohjauksen ryhmässä riittävimäksi. Äitien mukaan imetysohjausryhmässä annetulla ohjauksella oli vaikutusta myönteiseen asennoitumiseen imetystä kohtaan. Eniten hyötyä ohjauksesta arvioivat saaneensa äidit, joilla oli synnytyksen yhteydessä komplikaatio. Äidit arvioivat imetysohjausryhmän ohjauksen teoreettisena ja toivoivat lisää käytännön ohjausta ja harjoituksia sekä vuorovaikutteista ohjausta ja keskustelua.

Tuloksia voidaan hyödyntää käytännön hoitotyössä ja terveydenhoitohenkilökunnan koulutuksessa. Tulosten avulla voidaan kehittää imetysohjausryhmien toiminnan sisältöä ja toteutusta äitien näkökulmasta. Ohjauksen sisältöä voidaan muokata äitien tarpeisiin vastaavaksi ja ohjauksessa voidaan esimerkiksi lisätä audiovisuaalisten apuvälineiden käyttöä ja sekä vuorovaikutteista ohjausta. Äitien kokemusten huomioon ottaminen on tärkeää heille suunnatun ohjaustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ohjaustoiminnan tutkimuksellisen arvioinnin avulla voidaan toimintaa kehittää edelleen. Jatkossa voisi tutkia laajemmin imetysohjausryhmien toteutusta ja tehokkuutta sekä vaikutusta äitien imetystietoihin, imetyksentuntemukseen, sen onnistumiseen ja kestoon sekä myöhempisiin ongelmiin.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

LIUKKA MARI. Perusterveydenhuollon hoitajien asenteet masennukseen ja sen hoitoon.

Opinnäytetutkielma, 56 sivua, 2 liitettä (11 s.)

Ohjaajat: Lehtori Päivi Kankkunen ja yliassistentti Merja Nikkonen

Toukokuu 2010

Masennus, asenne, perusterveydenhuolto, hoitaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia asenteita perusterveydenhuollon hoitajilla on masennusta ja sen hoitoa kohtaan. Lisäksi haluttiin tietoa niistä tekijöistä, jotka auttavat hoitajia kohtaamaan masentuneen potilaan sekä tietoa hoitajien koulutustarpeista masennukseen liittyen. Aineisto (n=84) kerättiin Depression Attitude Questionnaire (DAQ) –kyselylomakkeella perusterveydenhuollosta. Vastajina oli avoterveydenhuollon (n=16) sekä vuodeosastojen (n=68) hoitajia. Aineisto analysoitiin tilastollisesti SPSS for Windows 17.0 ohjelmalla. Vastaukset on kuvattu prosentteina ja frekvensseinä. Avoimet kysymykset analysoitiin sisällönanalyysillä.

Yli puolet vastaajista totesi masennuspotilaiden määrän lisääntyneen viimeisen viiden vuoden aikana. Useat hoitajat pitivät masennuspotilaan hoitamista raskaana, mutta palkitsevana. Osan mielestä masennuspotilaan kanssa työskentely on myös luontevaa. Suurin osa hoitajista uskoo masennuslääkkeiden sekä psykoterapian auttavan masennuspotilaita. Yleinen mielipide oli, että sekä masentuneiden lääkehoito sekä psykologiset hoitomuodot tulee jättää asiantuntijoille.

Taustatekijöillä ei tässä tutkimuksessa todettu olevan yhteyttä hoitajien asenteisiin. Tulevaisuudessa voisikin tehdä tutkimuksen suuremmalla otoksella, jotta mahdolliset taustatekijöiden yhteydet saataisiin esiin.

Riittävä potilaan kanssa käytössä oleva aika, koulutus ja ammattitaito auttoivat hoitajia kohtaamaan masentuneen potilaan. Tulosten mukaan masentuneen potilaan kohtaamisesta halutaan kuitenkin koulutusta. Samoin myös masennuksen erilaiset hoitomuodot sekä masennuksen tunnistamiseen liittyvä koulutus nähtiin tarpeellisena.

Tuloksia voidaan käyttää työntekijöiden täydennyskoulutusta suunniteltaessa. Tietoja voidaan myös hyödyntää henkilöstömitoituksia tai työnkuvia suunniteltaessa, jotta hoitajilla olisi riittävästi aikaa masentuneen potilaan kanssa keskustelemiseen.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

LÄNGSTRÖM HEIDI. Alakouluikäisten lasten liikunta.

Opinnäytetutkielma, 103 sivua, 3 liitettä (13 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja yliassistentti Hanna-Maaria Lakka

Joulukuu 2010

Lapsi, terveys, terveyden edistäminen, liikunta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää kuopiolaisten alakouluikäisten 6-8-vuotiaiden lasten liikunnan harrastamista. Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että liikunta voi edistää lasten päivittäistä hyvinvointia ja terveyttä. Tässä tutkimuksessa terveyden määrittelyssä korostetaan lapsen kokonaisterveyttä ja liikuntaa terveyden edistämisen keinona.

Tutkimus on osa Lasten liikunta- ja ravitsemus (PANIC) -hanketta. Tutkimuksen kohderyhmän muodostivat kuopiolaiset 6-8-vuotiaat lapset (N=512). Tutkimusaineisto kerättiin perheille jaettavan kyselylomakkeen avulla. Aineisto analysoitiin SPSS for Windows 17.0 -ohjelmalla. Aineistosta laskettiin frekvenssi ja prosenttijakaumat, joiden avulla tutkimustulokset havainnollistettiin taulukoina. Muuttujien välistä merkitsevyyttä testattiin käyttämällä ristiintaulukoinnin khiin neliötestiä.

Tulosten mukaan valtaosa (99 %) lapsista liikkui omatoimisesti erityisesti viikonloppuina. Puolet lapsista liikkui viisi kertaa viikossa tai useammin. Urheiluseurojen ohjattuihin harjoituksiin osallistui yli puolet (54 %) lapsista, samoin liikuntakerhojen toimintaan (55 %). Ohjatusti lapset harrastivat jalkapalloa ja salibandyä. Vapaa-ajalla ulkoleikit olivat lasten (89 %) suosituin vapaa-ajan harrastus. Myös pyöräily, uinti, hiihto ja luistelu olivat suosittuja vapaa-ajan harrastuksia. Lapsista 2 % katsoi televisiota tai videoita arkisin yli kaksi tuntia, viikonlopun vastaava luku oli 13 %. Tietokone- ja konsolipelejä arkisin pelasi yli kaksi tuntia 0,6 % lapsista, viikonloppuisin 3 % lapsista. Äitien liikunta-aktiivisuudella oli tilastollista yhteyttä lasten liikkumiseen, sen sijaan isien ja lasten liikunta-aktiivisuuden välistä yhteyttä ei tunnistettu tämän aineiston analyysin perusteella.

Tutkimuksen tulosten perusteella keskeistä lasten liikunnassa on kokonaisliikunnan merkitys. Tässä tutkimuksessa lasten omaehtoinen liikunta muodostui erilaisten liikuntalajien lisäksi myös leikeistä ja peleistä yhdessä kavereiden ja perheen kanssa, sekä liikkumisesta koulumatkalla, välitunneilla ja kotitöiden parissa. Tämä tutkimus vahvisti tietoa siitä, että 6-8 -vuotiaiden lasten liikunta koostuu pääosin leikeistä, joten liikunnan ilon korostaminen on yksi keskeinen tekijä liikuntaan innostamisessa ja liikunnan edistämisessä.

Tutkimuksella saatavia tuloksia voidaan hyödyntää lasten liikuntaa koskevien tutkimusten vertailussa. Tulokset toimivat vertailupohjana tuleville Lasten liikunta ja ravitsemus (PANIC) -hankkeen jatkotutkimuksille, joissa seurataan kuopiolaisten lasten liikunta-aktiivisuuden kehittymistä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

MATVEINEN MARI. Periaatteista toimintaan. Terveyden edistäminen terveydenhuollon ammattihenkilöiden työssä.

Opinnäytetutkielma, 98 sivua, 3 liitettä (4 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja post doc – tutkija Marjatta Pirskanen

Syyskuu 2010

Terveyden edistäminen, terveydenhuolto, etiikka, periaatteet, kehittäminen

Tutkimuksen tarkoituksena oh kuvata terveyden edistämistä terveydenhuollon ammattihenkilöiden näkökulmasta. Tarkastelun kohteena olivat terveyden edistämisen konkretisoituminen päivittäisessä työssä, eettinen perusta, mahdollistavat tekijät ja työn kehittäminen. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jolla voidaan laajentaa näkemystä terveyden edistämisestä. Teemahaastatteluihin osallistui 13 ammattihenkilöä perusterveydenhuollosta ja erikoissairaanhoidosta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä

Terveyden edistäminen oli merkittävä ja luonteva osa ammattihenkilöiden päivittäistä työtä. Promotiivista toimintaa ilmensivät elämänhallinnanvalmiuksien tukeminen ja kannustaminen sekä toiminta erilaisissa yhteisöissä. Keskeistä oli yksilön voimavarojen tunnistaminen, vahvistaminen, oma-toimisuuden tukeminen ja myönteisten asioiden esille tuominen. Ehkäisevän työn ydinsisällön muodostivat puuttuminen ja puheeksi ottaminen, riskien ja ongelmien tunnistaminen sekä varhainen tuki. Ammattihenkilöiden kuvaamat terveyden edistämisen periaatteet olivat ihmisarvon kunnioittaminen, yksilöllisyys, itsemääräämisoikeus, tasa-arvoisuus ja vastuullisuus. Haastateltavat mainitsivat eettisiin ongelmiin liittyvinä tekijöinä ajan ja voimavarojen vähyyden, asiakkaan heikentyneen kyvyn tunnistaa oma parhaansa, omaisten eriävät näkemykset sekä moninaiset ohjeet ja linjaukset. Terveyden edistämistä mahdollistivat työssä jaksaminen ja motivaatio, yhteiset näkemykset, tiimityö ja autonomisuus. Terveydenhuollon ammattihenkilöt pitivät tärkeänä moniammatillisen yhteistyön kehittämistä: tarvittiin voimavarojen ja osaamisen yhdistämistä ja tiedonvaihdon parantamista. Osaamista tuli vahvistaa parantamalla ohjaus- ja motivointitaitoja. Haastateltujen rnukaan terveyden edistämisessä tulisi jatkossa entistä paremmin tukea yksilöitä sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja ehkäisevää työtötta.

Tulokset osoittavat, että terveyden edistäminen nähdään moninaisena ehkäisevien ja terveyttä tukevien toimintojen kokonaisuutena, joiden toteuttamiseen jokaisella on työssään useita mahdollisuuksia. Yksilöihin ja yhteisöihin kohdistuvan vuorovaikutuksellisen työn lisäksi terveyden edistäminen on sen kehittämistoiminnasta ja osaamisesta huolehtimista sekä periaatteiden käyttöön ottamista. Keskeisimpänä periaatteena työssä näyttäytyy ihmisarvon kunnioittaminen. Eettisten kysymysten ja oman toiminnan reflektiivinen tarkastelu sekä pyrkimys periaatteiden toteutumiseen luo pohjaa myös terveyslähöisen toiminnan toteutumiselle. Ammattihenkilöiden aktiivisuus kehittämiskysymyksissä ja toiminta terveyden edistämisen puolestapuhujana osaltaan edistää terveyden edistämisen näkökulman vahvistumista.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

PÖNTIÖ INGA. Mielenterveyden edistämisen käytännöt lukioissa.

Opinnäytetutkielma, 52 sivua, 3 liitettä

Ohjaajat: Yliassistentti Merja Nikkonen ja lehtori Jari Kylmä

Maaliskuu 2010

Mielenterveyden edistäminen, mielenterveys, lukio, nuoret.

Tämän pro gradu – tutkielman tarkoituksena oli kuvata mielenterveyden edistämisen käytäntöjä lukioissa ja arvioida niiden toimivuutta lukioissa toimijoiden omasta näkökulmasta.

Tutkimusaineisto kerättiin neljästä Keski-Suomen lukiosta, joista kaksi sijaitsi maaseudulla ja kaksi kaupungissa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä ja teemoitettuja ryhmähaastatteluita Lomakekyselyllä kerättiin opiskelijoiden kokemuksia mielenterveyden edistämisen käytännöistä. Tutkimukseen osallistui 46 toisen vuosiluokan opiskelijaa. Ryhmähaastatteluilla kerättiin rehtoreiden, kouluterveydenhoitajien, opinto-ohjaajien, koulupsykologien ja eri aineiden opettajien kokemuksia. Tutkimuksen aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä.

Tutkimustulosten mukaan tärkeimmiksi mielenterveyttä edistäviksi käytännöiksi lukioissa koettiin yhteisöllisyys, opiskelijalle tarjottavat ohjaus- ja tukipalvelut, mielenterveydestä tiedottaminen ja hyvän mielenterveyden ylläpitäminen. Luokattomassa lukiossa yhteisöllisyyden luomisen koettiin edellyttävän erityisiä toimenpiteitä, koska opiskelijoilta puuttuu kiinteä luokka. Yhteisöllisyyttä luodaan koulutyön ohella myös vapaa-aikana järjestämällä erilaisia tapahtumia, juhlia ja kampanjoita. Tulokset osoittivat, että nuoret tarvitsevat aikuisten tukea ja ohjausta selviytyäkseen lukion vaativasta opintomäärästä ja kasvaakseen itseohjautuvuuteen. Lukioissa toimivat aikuiset koettiin opiskelijoiden mukaan helposti lähestyttäväksi, mutta matalankynnysten paikkojen puute ja tietämättömyys palveluista heikensi tuen hakemista ja saamista. Mielenterveydestä tiedottamisen koettiin kuuluvan opetussuunnitelmaan sisältyviin aineisiin, mutta opiskelijat kokivat tiedottamisen riittämättömänä.

Kehittämistarpeina tutkimuksesta nousi esille matalankynnysten paikkojen, psykologien, opinto-ohjaajien ja terveydenhuollon henkilökunnan lisääminen. Tärkeänä kehittämisen kohteena nähtiin yhtenäisten toimintamallien kehittäminen helpottamaan siirtymävaihetta peruskoulusta lukioon. Yhteisöllisiä ja vuorovaikutuksellisia taitoja kehittäviä käytäntöjä tarvitaan enemmän tulevaisuudessa. Opetussuunnitelmissa tulisi kiinnittää huomiota mielenterveyden edistämiseen osana arkista koulutyötä ja sisällyttää se kaikkeen toimintaan kouluissa. Positiivisen asenteen lisääminen ja varhaisen puuttumisen mallien kehittäminen koettiin haasteena koko koulu-yhteisölle ja yhteiskunnalle.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

RISSANEN ANU. Hoitajana Lapinlahden sairaalassa 1950-1970 luvuilla.

Opinnäytetutkielma, 83 sivua, 8 liitettä (14 s.)

Ohjaajat: Yliassistentti Merja Nikkonen ja lehtori Jari Kylmä

Joulukuu 2010

Hoitotyön historia, psykiatria, historian tutkimus, muistitietotutkimus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vuonna 1841 käyttöön otetun Lapinlahden sairaalan hoitotyön historiaa 1950–1970 luvuilla. Tutkimus perustuu historiantutkimuksen menetelmään. Tutkimusaineisto muodostuu avoimen haastattelun avulla kerätystä hoitajien muistitiedosta ja arkistolähteistä. Tutkimuksessa haastateltiin kahtatoista Lapinlahden sairaalassa pitkään työskennellyttä eläkkeelle siirtynyttä hoitajaa.

Tuloksista käy ilmi, että 1950-luvulla lääkäri määräsi potilaan hoidosta ja hoitajat tekivät työtään juurikaan kyseenalaistamatta sitä. Käytännön hoitotyö oli hoitajien vastuulla. Lähes ainoina hoitokeinoina olivat insuliinishokkihoidot. Hoidot olivat hoitajia työllistäviä ja potilaille rankkoja. Sairaalassa vallitsi tarkka hierarkkinen järjestys. Lääkärit olivat ”Tohtoreita”, eivätkä sairaanhoitajat ja mielisairaanhoitajat sinutelleet toisiaan. Sairaala oli tiivis yhteisö, jossa sekä tehtiin työtä että vietettiin vapaa-aikaa yhdessä. Lähes koko henkilökunta asui sairaala-alueella. Vielä 1950-luvulla sairaalassa ei ollut sekaosastoja, vaan sekä nais- että miespotilailla oli omat osastonsa.

Lapinlahden sairaalassa toimi oma mielisairaanhoitajakoulu vuodesta 1913 vuoteen 1970 saakka. Mielisairaanhoitajakurssi kesti vuoden. Kurssille hakijalla tuli olla puoli vuotta sairaalaharjoittelua ennen kurssille pääsyä. Mielisairaanhoitajaoppilaat olivat sairaalassa työvoimaa. He eivät saaneet palkkaa, mutta he saivat ilmaisen ylläpidon, asunnon ja ruuan.

1960- ja 1970-luvuilla Lapinlahden sairaalassa tapahtui monia muutoksia joihin vaikuttivat sekä sairaalan professorin vaihtuminen että yhteiskunnalliset muutokset. Hoitohenkilökunta joutui jatkuvien muutosten kohteeksi: sairaalaan tuli uusia hoitomuotoja, moniammatillinen yhteistyö nosti päätään, ja henkilöstön työnohjaukset alkoivat. Suomessa vallinneiden yleisten asenteiden myötä sairaalan eri ammattiryhmien jäsenet alkoivat sinutella toisiaan. Henkilökunta viihtyi hyvin Lapinlahden sairaalassa ja sen vaihtuvuus oli vähäistä.

On tärkeää kerätä hoitajien muistitietoa, koska sen avulla saadaan arvokasta tietoa hoitotilanteista, hoitoympäristöistä ja sairaalan hoitokulttuurista tietynä aikana tietyssä yhteiskunnallisessa kontekstissa. Saatua tietoa voidaan hyödyntää myös hoitotyön kehittämisessä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

SAVOLAINEN KATARIINA. Vanhempien osallisuus lasten suun terveyden edistämisessä.

Opinnäytetutkielma, 60 sivua

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja yliopettaja Kaarina Sirviö

Joulukuu 2010

Osallisuus, suun terveyden edistäminen, vanhemmat ja lapsi

Tutkittua tietoa vanhempien osallisuudesta lasten suun terveyden edistämiseen on vähän. Aikaisempi tutkimustieto on kohdentunut lähinnä itsehoidon merkitykseen sekä vanhempien osallisuuden lasten suun terveydenhoidossa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vanhempien näkemyksiä osallisuudestaan lasten suun terveyden edistämisessä. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vanhempien näkemyksiä lastensa suun itsehoidon toteutuksesta sekä vanhempien arviota suunsa terveydestä. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa suun terveyden edistämiseen liittyvistä kehittämistarpeista vanhempien osallisuuden näkökulmasta. Tutkimus on osa Lasten liikunta ja ravitsemustutkimusta (PANIC: Physical Activity and Nutrition in Children). Lasten liikunta ja ravitsemustutkimus on terveydenedistämishanke, jota on toteutettu kaikkien kuopiolaisten alakoulujen ensimmäisillä luokilla vuosina 2006-2009.

Aineisto kerättiin kyselylomakkeella tutkimukseen osallistuneilta lasten vanhemmilta (n=543). Aineisto analysoitiin SPSS 14.0 for Windows -ohjelman avulla kuvailevan tilastotieteen menetelmin. Tuloksia havainnollistettiin pylväskuvioilla ja taulukoilla. Kyselyaineiston analyysiin perustuen vanhemmat arvioivat, että he ovat mallina lapselleen, kun itse hoitavat hyvin suunterveyttään. Lapset tarvitsivat vanhempien apua ja tukea suun ja hampaiden puhdistuksessa. Äidit osallistuivat lastensa suun terveystarkastuksiin isää enemmän. Vanhemmat olivat käyneet säännöllisesti hammaslääkärissä ja kokivat, että heidän suun terveys oli hyvä. Lisäksi vanhemmat arvioivat, että heidän lapsensa puhdistavat hampaansa suositusten mukaisesti, vaikka osa lapsista puhdisti hampaansa ainoastaan kerran päivässä. Tuloksista ilmeni, että on tärkeää kohdentaa toimintoja kokonaisvaltaiseen perheen suun terveyden edistämiseen ja erityisesti vanhempien osallisuuden vahvistamiseen. Tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää suuhygienistien kliinisessä työssä sekä suun terveydenhuollon opiskelijoiden koulutuksessa eri koulutusasteilla. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää suun terveyttä edistävässä toiminnassa, jossa tuetaan vanhempien osallisuutta ja otetaan vastuuta ajankohtaisen tiedon välittämisestä myös vanhemmille. Jatkotutkimuksissa olisi tärkeää selvittää, minkälaisia käsityksiä suuhygienistiopiskelijoilla on vanhempien osallisuuden merkityksestä lasten suun terveyden edistämisessä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

VEDENKANNAS-MÄKI MARJATTA. Hoitajien näkemyksiä varhaisesta puuttumisesta perheväkivaltaan: haastattelututkimus.

Opinnäytetutkielma, 94 sivua, 6 liitettä (7 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja jatko-opiskelija Arja Halkoaho

Joulukuu 2010

Perheväkivalta, varhainen puuttuminen, puheeksiottaminen, perhe- ja lähisuhdeväkivaltaohjelma, seulontalomake

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata perusterveydenhuollossa työskentelevien hoitajien näkemyksiä varhaisesta puuttumisesta perheväkivaltaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten hoitajat kuvasivat toimintaansa, kun he ottivat perheväkivallan puheeksi: mitkä tekijät helpottivat tai vaikeuttivat puheeksi ottamista sekä miten hoitajat kokivat seulontalomakkeen ja siihen kuuluvan toimintaohjelman käytön.

Tutkimus liittyy terveyden edistämisen tutkimushankkeeseen Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksella ja se toteutettiin itäsuomalaisen kuntayhtymän perusterveydenhuollossa toukokuussa 2009. Tutkimukseen osallistui yhteensä yksitoista hoitajaa neljästä erilaisesta työpisteestä: äitiys- ja lastenneuvola, työterveyshuolto ja mielenterveysyksikkö. Aineiston keruumenetelmänä oli teema-haastattelu. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Hoitajat kuvasivat, että perheväkivaltaa ei otettu puheeksi kaikkien asiakkaiden kanssa, vaan puheeksi ottamisen perustana oli hoitajan intuitio asiakkaan elämään liittyvästä perheväkivallasta. Tiedon mahdollisesta väkivallasta hoitaja sai asiakasta havainnoimalla tai asiakkaan kertomana, toiselta perhettä tuntevalta työntekijältä, potilasasiakirjoista tai perhe- ja lähisuhdeväkivalta seulontalomakkeen avulla

Perheväkivallan puheeksi ottamisen tarkoituksena oli katkaista väkivallan eteneminen asiakkaan elämässä ja auttaa asiakasta tai perhettä keskustelujen sekä konkreettisten tukitoimien avulla vaikeassa elämäntilanteessa. Keskustelujen jälkeen asiakas teki omaan elämäänsä liittyvät ratkaisut. Perheväkivalta otettiin puheeksi yksilövastaanotolla. Lähestymistapa vaihteli liittyen hoitajan tapaan ottaa asia puheeksi sekä asiakkaan tavasta toimia ja ottaa kontaktia. Hoitajien näkemykset puheeksi ottamisesta vaihtelivat, myös yksittäisen hoitajan mielipiteet aiheesta olivat ristiriitaiset. Puheeksi ottamista pidettiin tärkeänä ja ammattiosaamiseen kuuluvana. Toisaalta perheväkivallan puheeksi ottaminen nähtiin haasteellisena ja vaikeana.

Perheväkivallan puheeksi ottamista helpottavia tekijöitä olivat muun muassa seuraavat: asiakkaan halu kertoa elämäntilanteestaan, pidempää jatkunut luottamuksellinen hoitosuhde, hoitajan tuomittamaton asenne, hoitajan työ- ja elämäkokemus, työtovereiden tuki, työnohjaus, verkostoituminen, koulutus sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaohjelma. Vaikeuttaviksi tekijöiksi voitiin tunnistaa: asiakkaan taidottomuus kertoa elämäntilanteestaan, lasten huostaanottamisen pelko, väkivallantekijän suojelu. Työntekijään liittyviä tekijöitä olivat työntekijän väsymys, nopeasti muuttuvien tilanteiden

kuormittavuus, oikeiden sanojen löytäminen, nuori ikä ja kokemuksen puute. Tilanteeseen liittyviksi tekijöiksi voitiin nimetä ajanpuute ja väkivallantekijän läsnäolo vastaanottotilanteessa. Seulontalomakkeen avulla oli selkeyttävää tunnistaa perheväkivalta, sen vaikeusaste ja vakavuus. Seulontalomake ja toimintaohjeet monipuolistivat ja helpottivat aiheesta keskustelua asiakkaan kanssa.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

VOUTILAINEN ANNE. Voimavaralähtöinen potilasohjaus. Kuvauksia terveysneuvonnan toteutumisesta perusterveydenhuollossa.

Opinnäytetutkielma, 83 sivua, 5 liitettä (14 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja koulutuspäällikkö Pirjo Varjoranta

Kesäkuu 2010

Terveyden edistäminen, voimavaralähtöisyys, potilasohjaus, hoitotyöntekijä

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perusterveydenhuollossa toimivien hoitajien valmiuksia ohjata potilaita voimavaralähtöisesti ja motivoivasti. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla hoitajat voivat kehittää omaa ammatillista osaamistaan voimavaraistavasta sekä motivoivasta ohjaamisesta ja parantaa näin potilasohjauksen laatua ja vaikuttavuutta. Tutkimus kuuluu preventiivisen hoitotieteen tutkimusalueeseen ja on osa eräässä itäsuomalaisessa terveyskeskuksessa meneillään olevaa potilasohjauksen kehittämistyötä.

Tutkimukseen osallistui kymmenen perusterveydenhuollossa toimivaa terveydenhoitajaa ja sairaanhoitajaa. Aineistonkeruu toteutui kahdessa vaiheessa: 1) Hoitajat vastasivat avoimia kysymyksiä sisältävään kyselylomakkeeseen kuvaamalla näkemyksiään potilaiden ohjaamisesta. Kyselyssä vastaajia pyydettiin myös kuvaamaan tehtäviään sekä vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan potilaiden ohjaamisessa. 2) Toisessa vaiheessa videoitujen potilasohjaustilanteiden avulla selvitettiin millaisia voimavaralähtöisen ja motivoivan ohjauksen piirteitä ohjaustilanteet sisälsivät. Aineistot (kyselyaineisto ja videoaineisto) analysoitiin teemojen mukaisesti sisällönanalyysillä. Videoaineiston analyysissä hyödynnettiin itse- ja vertaisarviointiin laadittua arviointikehikkoa.

Tutkimukseen osallistujat kuvasivat keskeisiksi tehtävikseen ohjaustilanteessa vuorovaikutussuhteen luomisen ja potilaiden terveyden edistämisen. Luottamus muodosti perustan vuorovaikutussuhteen kehittymiselle. Potilaiden terveyden edistämiseen liittyi muun muassa tiedollinen tukeminen ja potilaiden kannustaminen elämäntapamuutoksessa. Hoitajien vahvuuksia ohjaamisessa olivat asiantuntijuus, persoonallinen työtapa sekä monipuolisten ohjausmenetelmien hyödyntäminen. Tutkimukseen osallistujat kuvasivat kehittämisalueikseen muun muassa ammatillisen osaamisen ja potilaan kokonaisvaltaisen huomioimisen. Haasteellisiksi muodostuivat esimerkiksi mielenterveysasiakkaiden ja motivoitumattomien potilaiden ohjaustilanteet.

Videoiduista potilasohjaustilanteista tunnistettiin voimavaralähtöisen ohjauksen piirteitä hoitajan ja potilaan välisessä vuorovaikutuksessa, tiedollisessa tukemisessa sekä kannustamisessa muutokseen terveystottumuksissa. Potilaan kokonaisvaltaisen huomioiminen, voimavarojen tunnistaminen ja vahvistaminen sekä potilaan reflektoinnin tukeminen jäivät sen sijaan ohjaustilanteissa vähäisemmäksi.

Tutkimuksen tulokset antoivat viitteitä potilaiden voimavaralähtöisen ohjauksen kehittämiseksi perusterveydenhuollossa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää hoitotyöntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämisessä. Jatkotutkimuksissa on tärkeää arvioida voimavaralähtöisen ohjaamisen vaikuttavuutta sekä perusterveydenhuollon resurssien ja hoitohenkilökunnan mitoitusta potilaan ohjaamiseen.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

VÄÄNÄNEN ARJA. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Hoitosuosituksen käyttöönoton kuvaus.

Opinnäytetutkielma, 89 sivua, 6 liitettä (17 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja professori Eija Paavilainen

Huhtikuu 2010

Lasten kaltoinkohtelu, kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen, hoitosuosituksen käyttöönotto, näyttöön perustuva hoitotyö

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönottoa edistäviä ja estäviä tekijöitä terveydenhoitajien neuvolatyössä sekä terveydenhoitajien kehittämisehdotuksia hoitosuosituksen käyttöönoton edistämiseksi. Tutkimus eteni kahdessa vaiheessa: 1) Keväällä 2009 perehdytin terveydenhoitajat kolmessa keski- ja itäsuomalaisessa terveyskeskuksen lastenneuvolassa lasten kaltoinkohtelun hoitosuositukseen perustuvaan tietoon. 2) Aineistonkeruun toteutin ryhmähaastatteluilla syyskuussa 2009. Tutkimuksen tiedonantajina oli mainituista kolmesta valitusta terveyskeskuksesta lastenneuvolassa toimivat terveydenhoitajat (n=13). Aineiston analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Aineiston analyysiin perustuen useilla eri tekijöillä oli merkitystä lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönoton onnistumisessa. Lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönottoa edistäviä tekijöitä olivat muun muassa toimivat yhteistyömuodot, kuten mahdollisuus tarjota perheille tukea erityisesti neuvolaperhetyön muodossa sekä neuvolatyön tukena oleva neuvolapsykologi.

Lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönottoa estäviä tekijöitä olivat puolestaan resurssien vähäisyys ja moniammatillisten käytäntöjen toimimattomuus sekä yhteisten toimintamallien ja hoitopolkujen puute. Tiedonkulussa eri toimijoiden välillä oli puutteita. Yhteistä ymmärrystä hoitosuosituksen käyttöönotosta ei myöskään aina ollut eri toimijoiden kesken. Organisaatioiden pirstaleisuus, kuten samansuuntaisten toimintojen sijoittuminen eri organisaatioihin asetti haasteita. Koulutusten koettiin olevan liian yleisellä tasolla.

Kehittämistyön mahdollistajana oli organisaatioiden ja johdon sitoutuminen henkilöstön tukemiseen. Tärkeänä nähtiin käytännön tasolle tuleva koulutus sekä yhteisesti sovittujen moniammatillisten toimintamallien sekä hoitopolkujen laatiminen, eri toimijoiden lähentyminen ja tutustuminen moniammatillisessa yhteistyössä toimivien tahojen kunkin toimintaan ja osuuteen. Näillä toivottiin lisättävän yhteistyön toimivuutta ja perheille tarjotun tuen laadun sekä jatkuvuuden turvaamista. Keskustelun lisääminen julkisuudessa lasten kaltoinkohtelusta nähtiin asiana, joka voisi edistää myös puheeksi ottamista neuvolassa.

Tutkimus tuotti tietoa lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönoton edistämiseksi. Tuotettua tietoa voidaan hyödyntää hoitosuositusten käyttöönotossa terveydenhoitajien työssä sekä moniammatillisten työmenetelmien kehittämisessä näyttöön perustuviksi. Yhteisesti sovittujen moniammatillisten toimintamallien kehittämistä tutkittuun tietoon perustuvaksi tulisi edelleen kehittää. Moniammatillisten käytäntöjen kehittäminen, niiden toimivuuden sekä vaikuttavuuden tutkiminen olisi jatkossa tärkeää.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

AURA ANNAMARI. Asiantuntijuus bioanalytikkokoulutuksessa -Analyysi bioanalytikkokoulutusten opetussuunnitelmista.

Opinnäytetutkielma, 76 sivua, 2 liitettä (4 s.)

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen ja tutkijatohtori Heikki Paakkonen

Huhtikuu 2010

Asiantuntijuus, bioanalytikko, opetussuunnitelma, käsitekarttamenetelmä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata kuuden bioanalytikkokoulutuksen opetussuunnitelmat asiantuntijuuden näkökulmasta. Opetussuunnitelmat analysoitiin ohjaavalla ja muodollisella tasolla. Ohjaavalla tasolla tarkasteltiin asiantuntijuuden ilmenemistä tausta-ajattelussa ja muodollisella tasolla koulutusohjelmien yleistavoitteissa ja opetuksen toteutuksessa. Tutkimusaineisto koostui lukuvuoden 2009–2010 opetussuunnitelmista. Opetussuunnitelmat analysoitiin käsitekarttamenetelmällä.

Tuloksista ilmeni, että tausta-ajattelussa korostuivat ammattikorkeakoulujen arvot ja toimintaperiaatteet sekä yleiset terveysalan periaatteet. Terveysalan keskeisten avainkäsitteiden lisäksi esiin nousivat alueellinen yhteistyö ja yhteiskunnallinen toiminta sekä yhteistyöosaaminen ja monikulttuurisuuden ymmärtäminen. Muodollisen tason yleistavoitteista ilmeni, että koulutusohjelmien tavoitteena on kouluttaa joko asiantuntijoita tai ammatillisia osaajia. Muodollisella tasolla opetuksen toteutus oli erilaista ammattikorkeakouluittain. Yhteistä opetuksen toteutukselle oli, että asiantuntijuuden kehittymisen perusta luodaan perusopintojen aikana ja sitä syvennetään ammatillisissa opinnoissa. Asiantuntijuuden kehittymistä tukevia opetus- ja oppimismenetelmiä ei opetussuunnitelmista kuitenkaan ilmennyt.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että asiantuntijuus ilmenee bioanalytikkokoulutusten opetussuunnitelmissa eri tavoin. Bioanalytikkokoulutus perustui joko asiantuntijoiden tai ammatillisten osaajien koulutukseen, mutta kaikista opetussuunnitelmista ilmenee asiantuntijuuteen liitettäviä käsitteitä. Oppimiskäsitysten ja asiantuntijuuden kehittymistä tukevien oppimis- ja opetusmenetelmien niukka kuvaaminen opetussuunnitelmissa ei sen sijaan tue asiantuntijuuden kehittymistä. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää bioanalytikkokoulutuksen kehittämässä ja opetussuunnitelmatyössä, kun määritetään tulevaisuuden bioanalytikon keskeisiä asiantuntijuusalueita sekä koulutuksen ja opettamisen menetelmiä niiden saavuttamiseksi.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

ERONEN KATJA. Hoidon ja huolenpidon työssä oppimisen ohjaus – lähihoitajaopiskelijoiden näkökulma.

Opinnäytetutkielma, 66 sivua, 3 liitettä (14 s.)

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen ja ma. lehtori Terhi Saaranen

Toukokuu 2010

Lähihoitajaopiskelija, työssäoppiminen, opiskelijaohjaus, ryhmähaastattelu

Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lähihoitajaopiskelijoiden kokemuksia ohjaajalta saamastaan ohjauksesta hoidon ja huolenpidon työssäoppimisjaksolla ja ammattiosaamisen näytössä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet lähihoitajaopiskelijat olivat työssäoppimassa erilaisissa vanhusten hoidon ja huolenpidon toimipaikoissa. Lisäksi haluttiin selvittää, mikä merkitys ohjauksella ja työssäoppimisen kokemuksilla oli lähihoitajaopiskelijoiden kiinnostukseen vanhusten hoitotyötä kohtaan.

Tutkimukseen osallistui kolmetoista hoidon ja huolenpidon työssäoppimisen suorittanutta lähihoitajaopiskelijaa. Aineisto kerättiin neljällä teemoitetuilla ryhmähaastattelulla ja analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan oman ohjaajan läsnäolo, vuorovaikutus ja ohjaukseen käytettävä aika opiskelijan kanssa koettiin tärkeinä oppimista edistävinä tekijöinä. Ohjaaja nähtiin sekä positiivisena, että negatiivisena roolimallina. Ohjaajan antama vastuu ja palaute vaikuttivat oppimiseen. Työssäoppimisympäristöllä, työpaikan vastaanotolla, perehdyttämisellä, henkilökunnan osallistumisella ohjaukseen sekä ilmapiirillä on vaikutusta opiskelijan oppimiseen. Eri työyhteisöissä opiskelijat saivat harjoitella erilaisia hoitotietoja ja -taitoja käytännössä. Opiskelijat kokivat ristiriitoja joidenkin teoriassa opettujen ja käytännössä toteutettujen asioiden välillä.

Ammattiosaamisen näytöistä ja sen arvioinnista ohjaajilla oli erilaisia käsityksiä ja puutteellista tietoa. Kaikki ohjaajat eivät panostaneet ohjaukseen ja arviointiin. Negatiivisena koettiin, ettei arviointia kerrottu opiskelijoille ennen arviointikeskustelua ja kiire arviointikeskusteluissa. Opiskelijan oma itsearviointi oli yhtenevää ohjaajan arvioinnin kanssa. Lähihoitajaopiskelijoilla oli ennen työssäoppimista ennakkoluuloja vanhusten hoitotyötä kohtaan. Suurin osa ennakkoluuloista muuttui myönteisemmiksi työssäoppimisen aikana. Kaikki lähihoitajaopiskelijat kokivat arvostavansa vanhusten hoitotyötä.

Tutkimuksesta saatua tietoa käytetään lähihoitajakoulutuksen työssäoppimisen kehittämiseen. Ammattiosaamisen näytöistä ja niiden arvioinneista ohjaajat tarvitsevat lisäkoulutusta. Hyvin suunniteltu, toteutettu ja arvioitu opiskelijan ohjaus lisää lähihoitajaopiskelijoiden kiinnostusta vanhusten hoitotyötä kohtaan.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

FRIIS AILA. Perhevalmennuksen käytänteet Suomessa: Terveydenhoitajien näkökulma.

Opinnäytetutkielma, 54 sivua, 5 liitettä (23 s.)

Ohjaajat: Lehtori Terhi Saaranen, professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja tutkimuspäällikkö Tuovi Hakulinen-Viitanen

Kesäkuu 2010

Perhevalmennus, terveydenhoitaja, sisältö, toteutus, moniammatillinen yhteistyö, Internet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perhevalmennuksen käytänteitä Suomessa. Tutkimusaineisto muodostui Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella sijaitsevan Neuvolatyön kehittämis- ja tutkimuskeskuksen vuonna 2008 äitiysneuvolan terveydenhoitajille suuntaamaan nettikyselyn kautta saadusta aineistosta sekä tammikuussa 2010 tehdyn täydennyskyselyn kautta saadusta aineistosta. Vastauksia saatiin kaiken kaikkiaan 194 kappaletta 108:sta eri terveyskeskuksesta. Aineisto analysoitiin SPSS for Windows 14.0 – tilasto-ohjelman avulla. Tutkimuksen kuvailevana tunnuslukuna käytettiin prosenttijakaumia ja tilastollisena menetelmänä ristiintaulukointia ja Khiin-neliötestiä.

Tutkimuksen mukaan perhevalmennuksessa käsiteltäviä aihealueita ovat sosiaalinen ja henkinen tuki uudessa elämäntilanteessa, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen, raskaus ja synnytys, vauvan hoito ja imetys, perhe-etuudet ja kunnan lapsiperheiden palvelut, terveysneuvonta ja lapsivuodeaika. Aihealueista vanhempien päihteiden käyttö ja perheväkivalta eivät Neuvola-asetuksesta ja kansallisista neuvolatyön ohjeistuksista huolimatta kuulu kaikkien neuvoloiden perhevalmennuksessa käsiteltäviin asioihin. Terveydenhoitajat huomioivat vanhempien toiveet perhevalmennuksen sisällöstä. Perhevalmennusta toteutetaan pääasiassa pienryhmissä ensimmäistä lastaan odottaville vanhemmille. Erillisten isäryhmien järjestäminen on vähäistä. Perhevalmennuksen toteutustapoina on yleisimmin keskustelu, videon katselu tai tutustumiskäynti synnytyssairaalaan. Perhevalmennustietouden jakaminen Internetin kautta on vielä vähäistä. Perhevalmennuksen toteuttaminen vaihtelee alueellisesti.

Tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia voidaan hyödyntää perhevalmennuksen yhtenäisten käytäntöjen kehittämiseksi. Keskeisinä kehittämishaasteina ovat vanhempien päihteiden käyttöön ja perheväkivaltaan liittyvien aihealueiden käsitteleminen perhevalmennuksessa, isäryhmien kehittäminen ja Internetin hyödyntäminen perhevalmennustietouden jakamisessa.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

HEIKKILÄ PIETARI. Lähihoitajaopiskelijoiden hoitamiseen liittyvien taitojen osaaminen opiskelijoiden arvioimana.

Opinnäytetutkielma, 81 sivua, 45 liitettä (79 s.)

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen ja lehtori Terhi Saaranen

Toukokuu 2010

Lähihoitajaopiskelija, opetusmenetelmät, oppiminen, osaaminen, hoitotyö

Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa hoitamisen taitojen oppimistuloksia lähihoitajaopiskelijoiden arvioimana. Lisäksi työssä selvitettiin minkälaisia opetusmenetelmiä lähihoitajakoulutuksessa käytetään ja eri opetusmenetelmien käytön määrää. Lähihoitajaopiskelijat antoivat myös kehitysajatuksia opetusmenetelmien käyttöön lähihoitajakoulutuksen kehittämiseksi. Tämä kartoitettava tapaustutkielma kuuluu hoitotieteen didaktiikan alaan ja siitä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää lähihoitajakoulutuksen kehittämisessä.

Tämän kvantitatiivisen tutkielman aineisto kerättiin Kainuun ammattiopiston toisen ja kolmannen vuoden lähihoitajaopiskelijoilta (N = 83), jotka suorittavat tutkintoaan opetussuunnitelmaperusteisessä koulutuksessa. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella informoituna kyselynä. Vastausprosentiksi muodostui 84 % (n = 70). Hoitamisen taitojen arvioinnin mittarina käytettiin TtT Anu Räisäsen kehittämää mittaria. Aineistosta laskettiin suorat jakaumat, keskiarvot ja keskihajonnat. Lisäksi avoimen kysymyksen vastaukset ryhmiteltiin induktiivista sisällön analyysia mukaillen.

Lähihoitajakoulutuksessa opetusmenetelmiä käytetään melko yksipuolisesti hoitamiseen liittyvien taitojen opetuksessa. Käytetyin opetusmenetelmä oli opettajajohtoinen luento-opetus. Työssäoppiminen ja laboratio-opetus koululla olivat seuraavaksi eniten käytettyjä menetelmiä. Opiskelijat toivoivat niitä käytettävän enemmän. Opiskelijat kokivat tekemällä oppimisen tärkeimpänä tapana oppia hoitamaan.

Lähihoitajaopiskelijat arvioivat hallitsevansa kaikki hoitamiseen liittyvät osa-alueet hyvin. Parhaiten opiskelijat arvioivat hallitsevansa turvallisen ja hoidollisen ympäristön luomiseen liittyvät toiminnot. Fyysiset toiminnot oli heikoiten hallittu osa-alue. Kuitenkin yksittäisistä toiminnoista parhaiten hallittujen toimintojen joukkoon kuului viisi fyysisiin toimintoihin kuuluvaa muuttujaa. Keskiarvosummamuuttujista parhaiten opiskelijat arvioivat hallitsevansa turvallisen ja hoidollisen ympäristön luomisen lisäksi tunteiden kohtaamisen ja henkisen tuen, verenkiertotoiminnot ja lämmön säätelyyn liittyvät toiminnot. Heikoiten opiskelijat arvioivat hallitsevansa sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvät toiminnot, hengelliseen tukeen liittyvät toiminnot ja kuolemaan liittyvät hoitotoiminnot.

Jatkotutkimuksia esitetään kohdennettavaksi lähihoitajakoulutuksen aikaiseen hoitamisen taitojen kehittämiseen. Myös eri opetusmenetelmillä saatuja oppimistuloksia voisi vertailla. Lähihoitaja-

opiskelijoiden hoitamiseen liittyvien taitojen hallintaa voisi kysyä myös potilailta ja heidän omaisil-
ta.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
 Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

HEISKANEN SANNA. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon koulutus Kuopiossa 1965-1994.

Opinnäytetutkielma, 79 sivua, 6 liitettä (15 s.)

Ohjaajat: Yliassistentti Merja Nikkonen ja yliopistonlehtori Jari Kylmä

Marraskuu 2010

Historiantutkimus, psykiatrinen erikoissairaanhoidaja, psykiatrisen erikoissairaanhoidon koulutus, hoitotyön opettaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata psykiatrisen erikoissairaanhoidon koulutusta Kuopiossa vuosina 1965 – 1994. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Kuopion terveydenhuolto-oppilaitoksessa toteutuneen psykiatrisen erikoissairaanhoidon koulutuksesta vuosina 1965 – 1994 opettajan toiminnan, opetussuunnitelman ja tietoperustan näkökulmasta. Tutkimusaineistona olivat psykiatrisen hoitotyön opettajien muistitieto, opetussuunnitelmat, ammattilehtien artikkelit, opetuksessa käytetyt hoitotyön oppikirjat sekä muu arkistoaineisto. Aineisto on tulkittu historiantutkimuksen menetelmällä.

Psykiatrisia erikoissairaanhoidajia valmistui Kuopiossa vuosina 1965 – 1994. Opistoasteen erikoissairaanhoidajan tutkinto koostui ensin käytävästä kaksi- ja puolivuotisesta sairaanhoidajakoulusta, jonka jälkeen opiskelija pystyi jatkamaan yhden lukuvuoden mittaisessa erikoistumiskoulutuksessa hankittuaan kolme vuotta työkokemusta hoitotyöstä. Erikoistumiskoulutus sisälsi myös hallinnollisen osuuden, joka antoi pätevyyden osastonhoitajan virkaan sekä 1960 -luvun alussa perustettuihin erikoissairaanhoidajan ja apulaisosastonhoitajan virkoihin.

Vuosien 1965 – 1994 aikana suurimmat muutokset opetuksessa tapahtuivat oppimiskäsityksessä, mikä näkyi ja vaikutti monessa asiassa. Ajanjakson alussa opettaja tarjoi oppilaille valmista tietoa behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan ja se valmis tietokin oli usein hankalasti saatavilla. 1980 -luvulla konstruktivistinen oppimiskäsitys vahvistui, jolloin alkoi korostua oppijan itsenäinen tiedonhankinta, syväoppiminen, soveltaminen ja ongelmanratkaisu. Oppijan persoonallinen kasvu ja tutkiva ammatillinen kasvu tulivat tärkeiksi.

Opetussuunnitelma muuttui aineluettelosta tarkaksi tavoitekokonaisuudeksi, joka helpotti myös arviointia. Ajan myötä tavoitteet muuttuivat holistisiksi ja antoivat mahdollisuuden kehittää myös arviointia ja opetusmenetelmiä.

Hoitotieteen kehitys näkyi tutkimusaineistossa koko tarkastellun ajanjakson ajan ja vaikutti sekä opetuksen, että hoitotyön tietoperustan kehitykseen. Jo 1960 -luvulla tunnistettiin tarve kehittää hoitamista omana tieteenalana ja hakea hoitamiselle tieteellisiä perusteluja. Psykiatrisen sairaanhoidon tietoperusta oli psykiatrisen erikoiskoulutuksen alussa hajanainen ja hoito-opin kirjallisuus vähäistä. Hoitotieteellisen tutkimuksen lisääntyessä hoitotyön malleja luotiin ja tutkimustietoon perustuva tietoperusta on laajeni. Opettajat uudistivat opetussuunnitelmia, oppikursseja ja opetusmenetelmiä. Opetus uudistui ja opettaja kehittyi ammatillisesti.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

HOVILAINEN-KILPINEN TUULA. Hoitotyön opettajien kokemuksia sairaanhoitajaopiskelijan ammattitaidon arvioinnista hoitamisen perustaitojen harjoittelujaksolla.

Opinnäytetutkielma, 76 sivua, 1 liitetaulukko (1 s.), 6 liitettä (9 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja ma. professori Hannele Turunen

Huhtikuu 2010

Arviointi, arviointikriteerit, sairaanhoitajan ammattitaito, hoitotyönopiskelija

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata opettajien kokemuksia sairaanhoidon opiskelijoiden ammattitaidon arvioinnista heidän ensimmäisellä ohjatulla harjoittelujaksolla. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, mitkä tekijät opettajat kuvaavat tärkeiksi ammattitaidon arvioinnissa, miten arviointia perustellaan, millä kriteereillä arviointi on hyväksytty tai hylätty ja minkälaisia haasteellisia arviointilanteita opettajat ovat kohdanneet.

Tutkimusaineisto muodostui kolmen eteläsuomalaisen ammattikorkeakoulun hoitotyön opettajien (N=8) teemahaastatteluista, joissa teemoina olivat ammattitaidon arviointiin vaikuttavat tekijät, arviointikriteerit ja arviointilanteet. Saatu aineisto analysoitiin sisällön analyysillä.

Hoitotyön opettajat kuvasivat ammattitaidon arviointiin liittyviksi tekijöiksi arvioinnin teoreettisen perustan, opiskelijan ammatillisen kasvun ja kehityksen, arviointiin osallistuvien roolit ja perushoidollisista toimista suoriutumisen. Ammattitaidon arviointia perusteltiin siihen liittyvien dokumenttien, eri arviointimenetelmien, arviointiin osallistuvien roolien ja motivaation ja kliinisten hoitotyön valmiuksien perusteella. Hyväksytyyn arvosanaan vaikuttavat opettajien mukaan yhteisen arvosanan määrittämiseen ja päättämiseen liittyvät tekijät, opettajan tehtävät arviointitilanteessa, hoitotyöhön kohdistuvat vaatimukset sekä perushoidollisista toimista suoriutuminen. Haasteellisia arviointilanteita he olivat kohdanneet vuorovaikutukseen, opiskelijan henkilökohtaisiin näemyksiin, arviointiin osallistuvien henkilöiden resursseihin ja toimintaan sekä opintojen keskeytyksiin liittyvissä tilanteissa.

Hoitotyön opettajan tekemä ammattitaidon arviointi on laaja-alaista työtä, johon vaikuttavat monet eri tekijät. Aihetta koskevaa tutkimusta tulee lisätä, koska opettajan näkökulmasta tehtyjä arviointia koskevaa tutkimusta on tehty vähän Suomessa ja ulkomailla. Jatkossa on tärkeää myös tutkia arvioinnin eri osa-alueiden, arviointikriteerien ja eri arviointimenetelmien käyttöä hoitotyön koulutuksessa.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

HUJANEN TAIJA. Sydämen vajaatoimintaa sairastavan potilaan itsehoidon toteutuminen ja terveyteen liittyvä elämänlaatu.

Opinnäytetutkielma, 67 sivua ja 21 sivua liitteitä

Ohjaajat: Professori Hannele Turunen ja ylilääkäri, kardiologi Heikki Miettinen

Marraskuu 2010

Sydämen vajaatoiminta, itsehoito, terveyteen liittyvä elämänlaatu, potilasohjaus, sydämen vajaatoimintahoitaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää sydämen vajaatoimintaa sairastavien potilaiden itsehoidon toteutumista ja terveyteen liittyvää elämänlaatua kuukausi sairaalasta kotiutumisen tai vajaatoimintapoliklinikalla käynnin jälkeen sekä potilaiden arvioita saamastaan ohjauksesta sydämen vajaatoiminnasta ja sen itsehoidosta. Tavoitteena on saatujen tulosten perusteella kehittää sydämen vajaatoimintapotilaiden moniammatillista hoitoa ja ohjausta Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin alueella.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kolmen kuukauden aikana Kuopion yliopistollisessa sairaalassa kolmella sisätautiosastolla sekä vajaatoimintapoliklinikalla hoidetut sydämen vajaatoimintapotilaat. Tutkimukseen valittiin harkinnanvaraisesti kaikki etukäteen sopiviksi arvioidut sydämen vajaatoimintaa sairastavat potilaat. Haastateltavia kertyi loppujen lopuksi 63. Tiedonkeruumenetelmänä tässä tutkimuksessa oli puhelinhaastattelu, jossa käytettiin strukturoitua kyselylomaketta. Aineisto analysoitiin tilastollisesti.

Itsehoito toteutui parhaiten lääkehoidon osalta: 95 % potilaista ilmoitti ottavansa lääkkeensä määräysten mukaisesti. Myös yhteyden ottaminen lääkäriin tai sairaanhoitajaan oireiden pahentuessa toteutui hyvin: kaksi kolmesta otti yhteyttä aina hengenahdistuksen lisääntyessä ja yli puolet otti yhteyttä jalkojen turvotuksen ollessa tavanomaista runsaampaa tai painon noustessa viikossa yli kaksi kiloa. Suola- ja nesterajoitusta noudatti lähes puolet potilaista. Huonoiten itsehoidon osa-alueista toteutuivat yhteydenotto lääkäriin tai sairaanhoitajaan potilaan tuntiessa lisääntyntä väsymystä, päivittäinen painon mittaaminen sekä säännöllinen liikunta. Kolmasosa potilaista ei punninnut itseään päivittäin ja liikuntaa ei harrastanut lainkaan 22 % potilaista. Toisaalta tähän tutkimukseen osallistuneet potilaat olivat huonokuntoisia ja suorituskyvyltään rajoittuneita, koska NYHA-luokkiin III ja IV kuului 62 % potilaista.

Elämänlaadun summaluvun perusteella tähän tutkimukseen osallistuneilla potilailla oli huonompi elämänlaatu kuin suomalaisella väestöllä keskimäärin. Potilailla oli vaikeuksia liikkumisessa sekä tavanomaisissa toiminnoissa ja heillä oli kipuja tai vaivoja. Suurin osa potilaista ei kuitenkaan ollut ahdistunut tai masentunut ja pääsääntöisesti he kykenivät huolehtimaan itsestään. Potilaiden arvio terveydentilastaan oli huomattavasti alhaisempi kuin suomalaisen väestön keskimäärin.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista potilaista oli mielestään saanut riittävästi tietoa ja ohjausta sydämen vajaatoiminnasta ja sen itsehoidosta. Lisää tietoa ja ohjausta potilaat olisivat kaivanneet lääkkeistä, ennusteesta, sydämen vajaatoiminnasta yleensä, ravitsemuksesta sekä liikunnasta.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

IIRE PAULA. Gerontologinen hoitotyö sairaanhoitajakoulutuksessa – analyysi ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmista.

Opinnäytetutkielma, 100 sivua, 3 liitettä (13 s.)

Ohjaajat: Professori Hannele Turunen ja lehtori Terhi Saaranen

Marraskuu 2010

Gerontologinen hoitotyö, sairaanhoitaja, opetussuunnitelma, käsitekarttamenetelmä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, miten gerontologinen hoitotyö ilmenee ammattikorkeakoulujen sairaanhoitajakoulutuksen opetussuunnitelmien ohjaavalla ja muodollisella tasolla. Tutkimusaineisto koostui kahdeksasta suomalaisen ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutusohjelman lukuvuoden 2009-2010 opetussuunnitelmasta, jotka olivat saatavina internetissä. Tutkimusaineisto analysoitiin käsitekarttamenetelmällä.

Tuloksista ilmeni, että ohjaavan tason tausta-ajattelun lähtökohtana olivat ammattikorkeakoulun arvot ja ammattikorkeakoulun strategia. Lisäksi hoitotiede, terveystieteiden politiikka, koulutusta ja ammatinharjoittamista koskeva lainsäädäntö ja koulutuksen kehittämissuosituksien ohjeet tulivat esille ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien tausta-ajattelussa. Muodollisen tason yleistavoitteista ilmeni, että koulutusohjelmien tavoitteena on kouluttaa sairaanhoitajia, jotka ovat hoitotyön asiantuntijoita ja ovat eettisesti vastuullisia, laaja-alaisia ja innovatiivisia. Muodollisella tasolla gerontologinen hoitotyö ilmeni tavoiteltavassa osaamisessa ja asiantuntijuudessa, mutta asiantuntijuuden suuntautuminen gerontologiseen hoitotyöhön vaihteli opetussuunnitelmissa. Pakollisten gerontologiseen hoitotyöhön liittyvien opintojaksojen laajuus opetussuunnitelmissa oli tyypillisesti 5-10 opintopistettä. Kaikissa opetussuunnitelmissa oli mahdollisuus valita vaihtoehtoisiksi ammattiopinnoiksi gerontologinen hoitotyö. Kahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmiin gerontologista hoitotyötä oli integroitu läpi koko opetussuunnitelman ja tällöin gerontologisen hoitotyön määrä oli suurempi ja sisältö laajempi. Kaikki opetussuunnitelmat olivat kompetenssipohjaisia, mutta kompetenssien integroituminen opetussuunnitelmaan vaihteli ammattikorkeakouluittain.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että gerontologinen hoitotyö ilmeni eri sairaanhoitajakoulutusten opetussuunnitelmissa eri tavoin. Yleisesti gerontologinen hoitotyö ilmeni opetussuunnitelmissa hajanaisesti. Kahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmat painottuivat gerontologiseen hoitotyöhön. Opiskelijan tekemät valinnat vaikuttavat gerontologisen hoitotyön määrään ja laatuun sairaanhoitajan opinnoissa. Gerontologisen hoitotyön integroituminen muihin opintojaksoihin ei käynyt selkeästi ilmi tässä aineistossa.

Käsitekarttamenetelmä sopii opetussuunnitelma-analyysin tekoon. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää sairaanhoitajakoulutuksen kehittämisessä ja opetussuunnitelmatyössä, kun kehitetään gerontologisen hoitotyön opetusta. Opetussuunnitelmatyön avulla voidaan systemaattisesti vahvistaa koulutuksen tuottamaa gerontologisen hoitotyön osaamista vastaamaan työelämän tarpeisiin vanhenevässä yhteiskunnassa.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

JYRKINEN HELI. Perioperatiivisen hoitotyön lisäkoulutuksen arvioita – haastattelututkimus sairaanhoitajille.

Opinnäytetutkielma, 55 sivua, 23 liitettä

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen, professori Kerttu Tossavainen ja kliininen hoitotyön opettaja Satu Kajander

Maaliskuu 2010

Perioperatiivinen hoitotyö, hoitotyön lisäkoulutus, potilasturvallisuus, teemahaastattelu, sisällönanalyysi

Laaja-alainen osaaminen on tärkeä menestystekijä tämän päivän hoitotyössä. Perioperatiivista erityisosaamista tarvitaan lisääntyvässä määrin, kun henkilöstö vähenee leikkaussaleista sairaanhoitajien jäädessä eläkkeelle.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata erikoissairaanhoidossa työskentelevien sairaanhoitajien käsityksiä perioperatiivisen hoitotyön lisäkoulutuksen sisällöstä ja toteutuksesta sekä kuvata niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat ammatilliseen kehittymiseen. Tutkimus kuului Kuopion Yliopistollisen sairaalan sisäiseen pilottikoulutukseen, johon osallistuivat sairaanhoitajat, joilla ei ollut aikaisempaa perioperatiivista koulutusta. Lisäkoulutuksen tavoitteena oli parantaa sairaanhoitajien edellytyksiä työskennellä perioperatiivisessa toimintaympäristössä.

Haastatteluun osallistui kahdeksan sairaanhoitajaa (n=8). Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2009 teemahaastatteluilla. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Perioperatiivinen hoitotyön lisäkoulutus oli päättynyt puoli vuotta ennen haastatteluja.

Tutkimuksen tulosten perusteella koulutus paransi sairaanhoitajien ammatillista osaamista 1) potilaan kokonaisvaltaisen hoidon, 2) infektioiden torjunnan 3) lääkehoidon osaamisen ja 4) tiimityön osa-alueilla. Sairaanhoitajat olivat tyytyväisiä koulutuksen sisältöön kokonaisuudessaan. Verkkooppimisympäristö koettiin hyväksi opiskelumudoksi, koska se mahdollisti opiskelun ajasta ja paikasta riippumatta. Tietotekniset taidot ja tutkimustiedon käyttö lisääntyivät koulutuksen myötä. Sairaanhoitajien tyytyväisyyttä koulutukseen vähensi käytännön harjoittelun vähäisyys, yhteistoiminnallisten ryhmien toimimattomuus ja tehtävien päällekkäisyys. Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että ammatillinen lisäkoulutus lisäsi sairaanhoitajien työhön sisältöä ja antoi kokonaisvaltaisemman käsityksen potilaan hoidosta. Koulutus antoi hyviä valmiuksia perehtymiselle perioperatiiviseen hoitotyöhön. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia koulutuksen järjestäjän kokemuksia perioperatiivisen hoitotyön lisäkoulutuksen hyödyistä organisaatiolle.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

JÄPPINEN PÄIVI. Hammashoitohenkilökunnan imetysnäkemys.

Opinnäytetutkielma, 58 sivua, 2 liitettä (12 s.)

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja HLT, EHL Satu Spets-Happonen

Huhtikuu 2010

Imetyksen, näkemys, karies, hammashoitajat, hammashuoltajat

Imetyksen myönteisestä merkityksestä sekä vauvalle että äidille on runsaasti tutkimustietoa. Imetyksen edistäminen on koko yhteiskunnan asia. Kansallisen imetyksen edistämisen 2009–2012 toimintaohjelman tavoitteena on kaikkien imetysikäisten lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden imetysnäkemysten yhtenäistäminen. Tämä koskee myös suun terveydenhuoltoa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on vain sivuttu hammashoitohenkilökunnan näkemyksiä imetyksestä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, millaiset imetysnäkemys hammashoitohenkilökunnalla on. Erityisesti tarkoituksena oli selvittää millaiset heidän näkemyksensä olivat imetyksen vaikutuksista lapsen hampaiden reikiintymiseen eli kariotumiseen. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella Suun Terveydenhoidon Ammattiliitto ry:n jäsenrekisteriin kuuluvalta hammashoitohenkilökunnalta (hammashoitajat ja suuhygienistit yhteensä 6716), joista valittiin systemaattisella otannalla 149 tutkimukseen osallistujaa. Tutkimuksen vastausprosentti oli 55,7 prosenttia. Aineisto analysoitiin SPSS 17.0 for Windows – ohjelmalla. Aineistoa tarkasteltiin muuttujien frekvenssi- ja prosenttijaumilla. Taustamuuttujien yhteyttä imetysnäkemys testattiin tarkastelemalla muuttujien välistä yhteyttä ristiintaulukoimalla ja Mann-Whitney'n U-testillä.

Tulosten mukaan hammashoitohenkilökunnan imetysnäkemysissä oli puutteita. Heidän tietonsa Sosiaali- ja terveysministeriön imetyssuosituksista olivat heikot ja vain osa heistä tiesi yöimetyksen lisäävän rintamaidon erityistä. Lisäksi he tiesivät vähän imetyksen vaikutuksista äidin ja lapsen terveyteen ja hyvinvointiin. Hammashoitohenkilökunnan tiedot imetyksen vaikutuksista lapsen hampaiden reikiintymiseen olivat kuitenkin melko hyvät. Vastaajien taustatekijöillä ei ollut yhteyttä imetysnäkemys.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää hammashoitohenkilökunnan peruskoulutuksen ja täydennys- ja jatkokoulutuksen kehittämisessä. Tuloksia voidaan käyttää myös hammashoitolaan tarkoitetun imetysohjausmateriaalin ja ohjeiden kehittämisessä. Hammashoitolaan ja neuvolan henkilökunnan yhteistyötä tulisi myös lisätä ja kehittää. Jatkotutkimuksissa tulisi selvittää minkä verran hammashoitohenkilökunnan peruskoulutuksessa käsitellään imetykseen liittyviä asioita. Myös hammaslääkäreiden imetysnäkemys tulisi jatkossa selvittää.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

KINNUNEN ANU. Vanhempien näkemyksiä alle kouluikäisten neurologista kuntoutusta ja ohjausta saavan lapsen kuntoutuksesta sekä heidän osallisuudestaan siihen.

Opinnäytetutkielma, 58 sivua, 6 liitettä (18 s.)

Ohjaajat: Professori Hannele Turunen, lehtori Terhi Saaranen ja LT Tuija Löppönen

Lokakuu 2010

Perhe, vanhemmat, kuntoutus, kumppanuus, yhteistyö

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää alle kouluikäisen neurologista kuntoutusta ja ohjausta saavan lapsen vanhempien näkemyksiä lapsen saamasta kuntoutuksesta sekä heidän osallisuudestaan lapsen kuntoutukseen ja sen suunnitteluun. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin kuntoutuksen hyödyllisyyttä perheen arkipäivän toimintojen näkökulmasta.

Tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina tarkasteltiin kumppanuutta lasten kuntoutuksessa, vanhempien kokemuksia kuntoutusyhteistyöstä sekä vanhempien osallisuutta kuntoutukseen ja sen suunnitteluun. Teoriaosa on laadittu aiheita käsittelevän kirjallisuuden ja aikaisempien tutkimusten pohjalta.

Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, joka sisälsi kolme osiota. Ensimmäisessä osiossa selvitettiin vastaajien sekä vastaajien lasten taustatietoja. Toisessa osiossa selvitettiin vanhempien kokemuksia lapsen saamasta kuntoutuksesta. Kolmannessa osiossa selvitettiin vanhempien osallisuutta lapsensa kuntoutukseen ja sen suunnitteluun. Kyselylomake sisälsi myös avoimia, vastauksia syventäviä osioita. Aineistonkeruu toteutettiin kevään 2009 aikana.

Kysely toimitettiin 30 yhteistyöterapeutin välityksellä sataan (N=100) perheeseen. Vastausprosentiksi muodostui 46. Tutkimustulokset analysoitiin tilastollisesti SSPS 14.0-ohjelmalla.

Vanhemmat näkivät yhteistyöhön terapeuttien kanssa myönteisesti, ja sen koettiin tukevan perheen arkea. Sen sijaan vanhemmat kokivat ristiriitaisena kuntoutuksen mahdollisuuden lisätä voimavaroja. Silloin kun varhempien vaikutusmahdollisuudet kuntoutukseen ovat heikot, kuntoutuksen hyödyllisyys heikkenee sekä voimavarat eivät pääse lisääntymään. Yhteistyössä tulisi kehittää edelleen tiedonkulkua sekä perheiden ja terapeuttien yhteistä tavoitteiden asettamista. Vanhempien osallisuus kuntoutukseen ja sen suunnitteluun vähenee erityisesti lapsen siirtyessä kodista päivähoitoon.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

KORHONEN REIJA. Päiväkirurginen ohjaus: empiirisiä esimerkkejä opinnäytetöistä.

Opinnäytetutkielma, 71 sivua, 2 liitettä (9 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja lehtori Päivi Kankkunen

Tammikuu 2010

Päiväkirurgia, ohjaus, opetus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Ohjauksen merkitys päiväkirurgisessa hoitotyössä korostuu yhä enemmän muuttuvassa terveydenhuollossa. Tavoitteena on hyvä ja kokonaisvaltainen potilaanhoito, sekä moniammatillinen osaaminen, jossa potilasturvallisuus korostuu. Päiväkirurginen ohjaaminen hoitotyössä on haasteellista, sillä sen tarkoituksena on valmistaa potilas psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti toimenpiteeseen ja siitä toipumiseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata päiväkirurgista ohjausta. Tutkimus perustuu systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Tiedon haku toteutui Medic tietokantahauulla. Tutkimustehtävien kannalta merkittävät opinnäytetyöt tunnistettiin ennalta määrättyjen sisäänotto- ja poissulkukriteerien avulla. Valitut opinnäytetyöt arvioitiin ja aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tulokset perustuvat kansallisiin terveystieteen ja hoitotieteen opinnäytetöihin päiväkirurgisesta ohjauksesta (n=34) vuosina 1979 - 2009. Opinnäytetyöt löytyivät Medic tietokannasta ja taulukoitiin sekä analysoitiin tutkimustehtävien mukaisesti aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Opinnäytteistä 19 on määrällisiä ja 15 on laadullisia. Menetelmällisesti eniten on käytetty kyselyä, mutta myös haastattelututkimuksia on tehty potilaille, perheille, omaisille ja sairaanhoitajille. Luotettavuutta on arvioitu reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmista.

Aineiston analyysin perusteella tunnistettiin päiväkirurgisen ohjauksen toteutumisessa sairaanhoitajien, omaisten, nuorten, aikuisten, lasten vanhempien, iäkkäiden ja opetuksen näkökulmat. Sairaanhoitajien näkökulmasta on alkanut päiväkirurgisen ohjaustutkimuksen kuvaaminen. Seuraavaksi esiintyi omaisten (1995), nuorten (1996), aikuisten (1997), lasten ja vanhempien (1999), iäkkäiden potilaiden (2001) ja opetuksen (2002) näkökulmat. Suurimmassa osassa opinnäytetöissä oli tarkoituksena kuvata (n=22), selvittää (n=8), saada tietoa (n=2), kartoittaa (n=1) ja kuvata sekä selvittää (n=1) kokemuksia saadusta tiedosta sekä ohjauksesta. Tutkimus tuotti tietoa päiväkirurgisesta ohjauksesta ja siihen liittyvästä toiminnasta. Potilaat tarvitsevat enemmän tietoa päiväkirurgisesta hoitoprosessista ja siihen liittyvistä tapahtumista sekä toimenpiteestä. Hoitohenkilökunta koki tarvitsevänsä enemmän tietoa ohjauksen arvioinnista ohjausprosessissa.

Tutkimuksessa saatua tietoa voidaan hyödyntää päiväkirurgista ohjausta kehitettäessä ja sen tarpeellisuutta määriteltäessä kliinisessä hoitotyössä. Jatkotutkimuksissa on tärkeää arvioida monikulttuurisuutta ja ikääntyvien sekä vanhusten osuutta päiväkirurgisessa ohjauksessa.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
 Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

Opinnäytetutkielma, 89 sivua, 11 liitettä (21 s.)

MYLLYRINNE KRISTIINA. Ensiavun ja terveystiedon kouluttajan elvytyskoulutus ja –taidot.

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja lehtori Terhi Saaranen

Maaliskuu 2010

Elvytyskoulutus, elvytystaito, terveydenhuollon ammattihenkilö, ensiavun ja terveystiedon kouluttaja

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden (hoitaja) elvytystaidot eivät olleet kehittyneet paljoa viime vuosikymmenien aikana. Kirjallisuuskatsauksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden elvytyskoulutusten sisällöt vaihtelivat melkoisesti, koulutusten vaikuttavuus oli heikko ja pysyviä elvytystaitoja ei niissä saavutettu. Myös motivaatio itseohjautuvaan elvytysharjoitteluun oli heikko. Ensiavun ja terveystiedon kouluttajien elvytystaitoja tai elvytyskoulutuksia ei ollut aikaisemmin tutkittu.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkoituksena oli tutkia ensiavun kouluttajien käsityksiä elvytystaidoista, omatoimisesta elvytysharjoittelusta ja elvytyksen kouluttamisesta. Tutkielmassa kuvataan elvytystaitoihin, kouluttamiseen ja omatoimiseen elvytysharjoitteluun yhteydessä olevia tekijöitä. Lisäksi kuvataan mitatut elvytystaidot, joita verrattiin osaan taustamuuttujista. Tutkimuksen kohde-ryhmä koostui Suomen Punaisen Ristin ensiavun ja terveystiedon kouluttajakoulutuksiin osallistuneista terveydenhuollon ammattihenkilöistä (n=38). Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilla keväällä 2009. Teemat perustuivat toteutetun kirjallisuuskatsauksen tutkimustietoon. Tutkittavien painelu-puhalluselvytys-taidot mitattiin Skillreporter -elvytys-simulaattorilla kouluttajakoulutuksen alussa (n=38) ja sen päättyessä (n=16). Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin SPSS 17.0 tilasto-ohjelmalla ja teemahaastatteluaineisto induktiivisella sisällönanalyysillä.

Ennen kouluttajakoulutusta tutkittavat (n=38) arvioivat elvytystaitonsa hyväksi (f=22) useammin kuin tyydyttäväksi tai harjoitusta kaipaaviksi (f=19). Elvytystaitojen mittaustulokset kuitenkin osoittivat, että tutkittavista 31 saavutti oikean painelussyvyyden, 16 painelutiheyden ja 4 puhallustilavuuden. Koulutuksen jälkeen (n=16) oikea puhallustilavuus oli 5, painelussyvyys 10 ja painelutiheys 8 tutkittavalla. Elvytystaidot hankittiin elvytys- ja ensiapukursseista ja niitä tarvittiin elvytyskouluttajana toimimiseksi, johon myös kouluttajakoulutus valmensi.

Tutkittavat arvioivat elvytystaitonsa mitattuja taitoja paremmiksi. Itseohjautuva MiniAnnella harjoittelu ennen koulutusta ei näyttänyt lisäävän oikeita suorituksia painelussyvyyteen (p=0.810) ja –taajuuteen (p=0.661). Itseopiskelukonseptina se oli hyvä. Tutkittavien mukaan motivaatio elvytysharjoitteluun oli yhteydessä sen opettamiseen tai muuhun tarpeeseen sekä mahdollisuuteen harjoitella työajalla tai -paikalla. Elvytysopetuksessa tarvittava tietoperusta saavutettiin kouluttajakoulutuksessa, toisin kuin elvytystaidot, joihin tarvittiin harjoitusta.

Hoitotieteessä elvytyskoulutusta ja sen opetusmenetelmiä olisi tutkittava lisää. Hoitohenkilöstön elvytyskoulutuksia ja harjoittelumahdollisuuksia olisi myös kehitettävä.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, terveystieteiden tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

PITKÄNEN MINNA. Peliongelmaisten hoito Suomessa – työntekijöiden haastattelu

Opinnäytetutkielma, 72 sivua, 1 liite (3 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja tutkija Maritta Itäpuisto

Syyskuu 2010

Peliongelma, hoito, työntekijät

Suomessa peliongelmaan liittyvää hoidollista tutkimusta on vähän. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että peliongelmaisia voidaan hoitaa päihdepalveluiden piirissä. Mielensterveyslaissa ja Sosiaaliportin hyvissä käytännöissä annetaan suuntaa ongelmapelaajien hoitoon. Tosin mielensterveystyön palveluissa heitä on hoidettu vähän. Peliongelmaisten hoidon menetelmät ja hoitokeinot vaihtelevat, eikä yhtenäistä hoito-ohjelmaa ole olemassa. Suomessa pelaamisen aiheuttamien ongelmien hoitoon ei yleensä ole panostettu ja paikkakuntakohtaisia eroja on niin hoidon saatavuuden kuin hoitopaikkojen suhteen.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa menetelmistä, joita käytetään peliongelmaisten hoidossa ja siitä, miten näitä menetelmiä käytetään. Tavoitteena on myös saada tietoa peliongelmaisten hoitoon liittyvistä näkemyksistä. Tutkimukseen osallistuvat viisi haastateltavaa valittiin Itä- ja Keski-Suomen alueella toimivista päihdealan palveluverkostoon kuuluvista organisaatioista, jotka kuuluvat Pelissä –hankkeen toiminta-alueeseen. Haastateltavien toimenkuvaan kuului peliongelmaisten asiakkaiden hoito. Aineisto analysoitiin teemoitetulla sisällönanalyysillä.

Tutkimukseen osallistuvilla organisaatioilla yhdelläkään ei ollut peliongelmaisille suunnattua hoito-ohjelmaa ja peliongelmaisten hoidossa käytettiin samoja menetelmiä kuin päihdeongelmaisten hoidossa. Asiakkaan tunne kohdatuksi ja kuulluksi tulemisesta oli eräs tärkeimmistä asioista yksilötyössä. Ryhmähoitoa järjestettiin vain murto-osassa tutkimukseen osallistuvista organisaatioista. Ryhmähoitoa järjestävissä organisaatioissa oli monipuolisia ryhmäpalveluita, muun muassa avo-, läheisten- ja korva-akupunktioryhmät.

Peruspalvelutasolla tulisi olla perusvalmiudet kohdata peliongelmainen asiakas ja hallita perusmenetelmät asiakkaan hoitamisessa. Lisäksi peliongelmaa ja peliongelmaisten hoitoa pitäisi tuoda julkisuudessa enemmän esille ja tehdä näkyväksi yleisellä tasolla. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää niiden työntekijöiden koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, jotka työskentelevät peliongelmaisten asiakkaiden kanssa. Tutkimuksen tuloksia voidaan lisäksi hyödyntää materiaalin tuotannossa, jota tehdään peliongelmaisten asiakkaiden kanssa työskenteleville.